

Türkçede Kötülük Sorunu ve Teodiseye Dair Bibliyografya -Analitik Bir Değerlendirme-

Hakan HEMŞİNLİ*

Giriş¹

Bibliyografik çalışmaların akademik alanda önemi hiç şüphesiz büyüktür. Zira bu tür çalışmalar, bir taraftan kendi döneminden önce yapılmış çalışmaları ve düşünceleri ortaya koyma açısından, diğer taraftan da kendinden sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi açısından son derece kıymetlidir. Aristoteles'in *Metafizik*² adlı eserinde Presokratik düşüncenin tarihini analiz ederek aktardığı, bir anlamda felsefe tarihinin ilk örneklerini sunduğu, bilinen bir gerçektir. Aristoteles'in yaptığı tarzdaki felsefe tarihçiliğini, birçok filozofun eserinde de görmek mümkündür. Ancak bibliyografik eserler, bu tarz bir felsefe tarihçiliğinden oldukça farklıdır.

İlk defa ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı tartışmalı olan bibliyografyanın tarihini, bazı araştırmacılar, basımevinin ortaya çıkışından sonraki 1494 yılına dayandırsa da kökeninin basımevinin ilk ortaya çıkışından daha eskilere dayandığını iddia edenler de bulunmaktadır. 'Yapıtlar listesi' anlamına gelen *bibliyografya* düşüncesinin ilk örneğini II. asırda *De Libris* adlı eserinde, Yunanlı hekim Klavdios Galenos vermektedir. Ayrıca bir Papaz ve tarihçi olan Beda le Venerable, VIII. asırda kilisenin tarihini yazarak, *Notitia de se ipso et de libris suis* eserinin sonuna kendi

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi. hakanhemsinli@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-4988-2716.

1 Çalışmamızın büyük bir kısmında İSAM Kütüphanesi, Dergipark ve YÖK Tez'den yararlanılmıştır. Grafikler için Lokman Hemşinli'ye; giriş ve sonuç bölümlerini okuyup yaptığı katkılar için de Araş. Gör. Selahattin Polatoğlu'na teşekkür etmek benim için zevkli bir görevdir.

2 Aristoteles, *Metafizik*, çev. Ahmet Arslan, İstanbul: Divan Kitap, 2017.

yapıtlarının bir listesini koyarak Galenos ile aynı şeyi yapmış olur. Aziz Jêrôme (ö. 420), *De scriptoribus ecclesiasticis* tarzın daha geniş bir anlatımına rastlanmaktadır. Yine bir papaz olan Marsilyalı Gennade (ö. 500) yazdığı eser, kitap müelliflerinin, kitap başlıklarının çeviri yazılarından meydana gelmektedir. Daha sonraları İsidoro de Sevilla (ö. 634), Honore d'autun (ö. 1140), Sigebert de Gembloux (ö. 1112) ve Henri de Gand (ö. 1295) adlı yazarların eserlerinin eklenmesiyle 1580 yılında Köln'de basılır. Kilisenin tarihi üzerine eklenerek yazılmış ve basılmış bu kitapta, kilise yazarlarının yaklaşık 9.000 eseri bir araya toplanmıştır.³ Bu tarihlerden sonra Batı'da daha sistematik bibliyografik eserler yazılmıştır.

İslâm düşünce geleneğinde de bu tür örnekleri görmek mümkündür. Özellikle ilimler tasnifine dair yazılan eserleri bu çerçevede okumak mümkündür. Ancak İslâm düşünce geleneğinde en önemli ve ilk çalışma, hiç şüphesiz İbnü'n-Nedîm'in *el-Fihrist*⁴ adlı eseridir. İslâm tarihinin ilk dört asrındaki felsefi, tıbbî, tarihî, kelâmî, fikhî, edebî, mezhebî kısaca her türlü ilmî ve fikrî çalışmaların sistematik bir biçimde sunulduğu İbnü'n-Nedîm'in bu eseri, bibliyografik eserler arasında ilk çalışma olması açısından da çok kıymetlidir.⁵ X. yüzyılda Bağdat'ta ilim ve kültür hayatının son parlak devrinde yaşamış ve 995 yılında vefat etmiş olan İbnü'n-Nedîm, kitapçılık ve nedimlik yapmış; bu sırada da Halife Me'mûn'un, Ali b. Ahmed el-Umrânî'nin, Muhammed b. Hüseyin b. Ebî Ba'râ'nın kütüphaneleri gibi birçok kişinin özel kütüphanelerindeki ve Bağdat ve civarındaki kitap tüccarlarında gelip-geçen kitapları incelemiş, bütün bu kitapları *açıklamalı bibliyografya* sayılabilecek bir tarzda eserine dahil etmiştir.⁶ Bibliyografik eserler arasında önemli çalışmalardan biri de Kâtip Çelebi'nin *Keşfü'z-zünûn an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn*⁷ adlı eseridir. Bu eserini yirmi yılda telif eden Kâtip Çelebi, Halep sahaflarında başladığı (1633) incelemelerini farklı şehirlerin sahaf ve kütüphanelerinde devam ettirmiştir. *Keşfü'z-zunûn*'da 15.000'e yakın kitap ve risâlenin, 10.000 kadar da müellifin adının geçmesi, 300'ü aşkın ilim dalı hakkında bilgi verilmesi düşünüldüğünde eserin değeri daha da artmaktadır. En önemli kaynakları arasında İbn Nedîm'in *el-Fihrist*, İbnü'l-Kiftî'nin (ö. 1248) *İhbârü'l-ulemâ fi tarihü'l hükema*, Taşköprizâde'nin *Miftâhu's-sa'âde*, İbn Haldûn'un *Muḳaddime*, Sübkî'nin *Ṭabakât* ve İbn Hallikân'ın *Vefeyâtü'l-a'yân* adlı eserleri bulunan *Keşfü'z-zünûn*, kendinden önceki bibliyografik eserler hakkında da bilgi

3 Louise-Noelle Malcles-Andree Lheritier, "Batı'da Kaynakça", çev. M. Türker Acaroğlu, *Batı'da ve Türkiye'de Kaynakça Tarihi*, İstanbul: İletişim, 2003, s. 15.

4 Muhammed b. İshak en-Nedîm, *el-Fihrist*, çev. Ramazan Şeşen, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.

5 Nasuhi Ünal Karaarslan, "İbnü'n-Nedîm", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibnun-nedim> (25.08.2020).

6 İbn Nedîm, *el-Fihrist*, (önsöz), s. 11.

7 Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zünûn an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn* I-II, Dersaadet: el-Matbaatü'l-Ülâ, 1311.

vermektedir.⁸ Bu iki önemli bibliyografik eserin arasındaki yedi yüzyıllık tarihte ilmî çalışmaların nasıl arttığı ve İslâm tarihinde sosyal, siyasî, kültürel ve ekonomik alandaki farklılıkların ilim dünyasına nasıl yansıdığı tespit edilmesi adına da kıymet biçilmez eserlerdir.⁹

Son dönemlerde ise iki önemli ismin çabaları göze çarpmaktadır. İlk Carl Brockelmann, diğeri Fuat Sezgin'in yazdığı eserlerdir. Brockelmann, dört yıl ara ile yayımlanan iki ciltten oluşan *Geschichte der Arabischen Litteratur (GAL)*, ilim dünyasında büyük yankılar uyandırmış ve iki cilt üzerine yaklaşık kırk yıl emek vererek, çalışmasına iki cilt daha eklemiştir. 1882'den sonraki dönemi kapsayan üçüncü ve son ek cildi de 1942'de yayımlamıştır.¹⁰ Sezgin'in çalışması ise bu alanda yapılmış en kapsamlı çalışma olarak anılmaktadır. İslâm medeniyeti tarihinin başlangıcından itibaren gelişmiş aklî ve naklî ilimlere ait literatürünü konu edinen *Geschichte des Arabischen Schrifttums (GAS)*, Frankfurt'ta yürüttüğü geniş kapsamlı araştırma ve yayın projesidir¹¹ ve on yedi cilt olarak Almanca basılmış, Türkçeye de çevrilmeye başlanmıştır.¹²

Kötülük sorunu gibi özel bir konuya ayrılmış bu çalışmanın, yukarıda anılan eserler bağlamında, literatüre küçük bir katkı yapacağı ümit edilmektedir. Bu çalışmada temel yöntem, şu şekilde belirlenmeye çalışılmıştır: Kötülük sorunu ve teodiseye dair Türkçe yazılmış kitap, makale, kitap bölümü ve tezler olmak üzere hemen hemen tüm çalışmalar¹³ dikkate alınmaya gayret edilmiş ve bunlar üç ana başlık halinde tasnif edilmiştir. İlk başlıkta telif ve tercüme kitaplar, ayrı alt başlıklarda ve yazar ismi sırasına göre alfabetik olarak verilmiştir. İkinci başlıkta ise aynı yöntemle telif ve tercüme makaleler ele alınmış, kitap bölümleri ve tebliğler de bu kategoride değerlendirilmiştir. Üçüncü başlıkta ise tezler, bölüm ve anabilim dalı farkı gözetilmeksizin, yüksek lisans ve doktora tezleri olarak tasnif edilmiştir. Örneğin İlahiyat Fakültesi din felsefesi, kelâm, İslâm felsefesi, tefsir, hadis gibi anabilim dallarında yapılan çalışmalar ele alındığı gibi, Edebiyat Fakültesi felsefe ve edebiyat bölümü çerçevesindeki çalışmalar da literatüre eklenmiştir. İlahiyat

8 İlhan Kutluer, "Keşfü'z-Zünûn", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kesfuz-zunun> (25.08.2020).

9 Harun Anay, "İslâm Düşüncesi Alanında Türkiye'de Yapılan Tezler", *Divân İlmi Araştırmalar*, sy. 4/1 (1998), s. 73-170.

10 Mehmet Kanar, "Geschichte der Arabischen Litteratur", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/geschichte-der-arabischen-litteratur> (25.08.2020).

11 Ismail Balic, "Geschichte des Arabischen Schrifttums", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/geschichte-des-arabischen-schrifttums> (25.08.2020).

12 Fuat Sezgin, *Arap-İslâm Bilimleri Tarihi*, çev. Heyet, İstanbul: İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı, 2015.

13 Türkiye merkezli bazı İngilizce çalışmalar, kötülük sorunuyla birebir ilişkili olduğu için istisnai olarak eklenmiştir.

Fakültesi veya Edebiyat Fakültesi gibi sadece bir fakültenin tercih edilmemesinin nedeni, fakülteler ve bölümler arasında bir mukayese yapma fırsatı vermesidir.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise kitap ve makalelerin tamamı, kendi içlerinde felsefi, edebî, kelâmî vb. alanlar açısından bir taksime tabi tutulmuş ve hangi alanda kaç çalışmanın olduğu hem sayılarla hem de grafiklerle ifade edilmeye çalışılmıştır. Tezler ise ilk olarak, fakülte, anabilim ve bilim dalları açısından tasnif edilmiş, hangi anabilim, bilim dalında ne kadar tezin bulunduğu tespit edilmeye çalışılmış ve grafiklerle de gösterilmiştir. Ayrıca tezler doktora ve yüksek lisans tezleri olarak kendi içinde değerlendirilirken, problem merkezli mi, kişi merkezli mi, karşılaştırmalı olarak mı hazırlandığı da ifade edilmiştir. Örneğin din felsefesi alanında yapılan tezlerin kaç tanesi, problem merkezli, kaç tanesi karşılaştırma yoluyla, kaç tanesi kişiyi merkeze alarak kötülük sorununu incelemiş ve bu kişi İslâm düşünce geleneğinden mi Batı düşünce geleneğinden mi olduğu rakamlarla verilmeye çalışılmış, dipnotta da bu isimler aktarılmıştır.

Okuyucu, burada bazı çalışmaların neden alınmadığını merak edebilir. Kötülük sorunuyla dolaylı ilişkili olan ama kötülük sorunundan ziyade, felsefi veya kelâmî başka bir meselede tartışılan bazı konuların, istisnalar olmakla birlikte, dışarıda tutulması gerektiği düşünülmüştür. Çünkü bu konularda yapılan çalışmaları literatüre dahil etmek, kötülük sorunuyla dolaylı ilişkisi olan tüm konuları da dahil etmeyi gerektirmektedir. Bu da çalışmanın sınırları ve amacı dışındadır. Örneğin Tanrı'nın ezeli bilgisi ve insanın iradesi veya inâyet konusu bunlardan birkaçıdır. Bu meseleler, Tanrı'nın sıfatları konusuyla doğrudan, kötülük sorunuyla da dolaylı olarak ilişkili olduğu için bu konularda yapılan çalışmalar literatüre dahil edilmemiştir. Buna benzer olarak, kötülük sorunuyla ilişkili olmasına rağmen şiddet konusu da daha çok sosyoloji ve psikolojinin temel konularından bir olması nedeniyle felsefi bir problem olan kötülük sorunu literatürüne dahil edilmemiştir.

Tezler incelenirken, sadece başlıklar üzerinden bir tasnif yapılmamış, aynı zamanda kötülük, teodise, hüsün, kubuh, adl-î ilâhî, iyi, kötü vb. kavramların farklı yazılımları da dikkate alınıp¹⁴ dizin üzerinden de bir tarama yapılarak, tezlerin kötülük konusuyla ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Ahlâkî fiiller ve insan iradesi, iyiliği emir kötülüğü yasaklama, Şeytan, İblis, cennet, cehennem, savaş, şiddet vb. konulardaki literatürü de hem makalenin sınırlarını aşacağı kaygısıyla hem de konuyu kötülük sorunundan uzaklaştıracağı endişesiyle bu çalışmaya eklememenin daha isabetli olacağı kanaatine ulaşılmıştır. Ancak zikrettiğimiz konularda, bazı çalışmalar istisna olarak, özel nedenlerden dolayı bu literatüre eklenmiştir. Örneğin Şeytan, İblis, cehennem üzerine yazılmış bazı eserler, felsefi muhtevastından veya konuyu sorunsal açıdan ele aldığı için eklenmiş; bu konularla

14 Örneğin kelâm ve fıkah literatüründe sıkça kullanılan bu kavramın yazımında ortak bir kullanım olmadığı için tüm aramalarda “hüsün”, “hüsün”, “husün”, “husun”, “husun”, “hüsün” şeklindeki farklı kullanımlara dikkat edilmiştir.

İlgili yazılmış popüler kitaplar ise literatüre dahil edilmemiştir. Dolayısıyla bir eseri literatüre dahil etmemizin en temel kriteri, felsefî bir sorun olarak kötülük sorunu ve teodise ile doğrudan ilişkili ve akademik bir çalışma olmasıdır. Problematik yaklaşım, felsefî, kelâmî vs. muhteva çerçevesinde ele alınmış olması da diğer önemli kriter olmuştur. Bu kriterler, korku romanlarında kötülük temalarını ele alan çalışmaları dışarıda tutmamızın gerekçesini de oluşturmuştur. Ayrıca kötülük sorunu, İslâmî terminolojiye aşina olmayanlar açısından önemine binaen, İslâm düşüncesinde hüsün-kubuh (iyi-kötü/güzel-çirkin) olarak tartışıldığı için hem kelâmî hem fikhî çalışmaların göz önünde bulundurulmasını gerekli kılmıştır.

Son olarak yaptığımız çalışmanın nihaî bir çalışma olmadığı, birçok eksikliğinin bulunduğu hatta ulaşamadığımız çalışmaların da olabileceğinin farkında olarak, bazı eksikliklerin dizin, başlık vb. farklılıklardan kaynaklanmış olabileceğini ve eksikliklerin tarafımıza iletildiğinde giderileceğinin ahlâkî bir sorumluluk olduğunu ifade etmek isterim.

I. Kitaplar

A. Telif Kitaplar

Adil Bebek, *Mâtürîdî'de Günah Problemi*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 1998.

Ayhan Kavak, *İnkâr ve Kötülüğün Abadı*, İstanbul: Ar Yayınları, 2016.

Azer Abdurrahman, *Semhûdî'nin İdâhu'l-Beyân'ı ve Alemin Mükemmelliği Düşüncesi*, İstanbul: DBY Yayınları, 2020.

Berrak Coşkun, *Hannah Arendt'te 'Radikal Kötülük' Problemi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.

Cafer S. Yaran, *Kötülük ve Teodise: Çağdaş Batı ve İslâm Din Felsefesinde Kötülük Problemi ve Teistik Çözümler*, İstanbul: Vadi Yayınları, 2016.

Coşkun Can Aktan vd., *İyilikten Doğan Kötülükler: İyilik Severlik Eleştirisi: Parentalizm, Paternalizm ve Patolojik Alturizm Üzerine İncelemeler*, Konya: Literatürk Akademi Yayınları, 2019.

Emine Ögük, *Matürîdî Düşünce Sisteminde Şer- Hikmet İlişkisi*, Ankara: TDV Yayınları, 2013.

Emine Taşçı Yıldırım, *İslam Felsefesinde İnyet- İbn Sinâ Örneği*, İstanbul: Gece Kitaplığı, 2020.

Ferda Ercan Uyulan, *Karanlığın Mesajı: Kötülük Probleminden Yükselen Değişime Aşırı Zamanlar*, Antalya: Lotus Yayınları, 2020.

Ferhat Akdemir, *Korkunç Kötülükler ve Tanrı*, Ankara: Elis Yayınları, 2014.

Haluk Egemen Sarıkaya, *Kötülük ve Kaynakları*, İstanbul: Bilim Araştırma Merkezi Yayınları, 1981.

Hüsnü Aydeniz, *Fahreddin er-Razi Düşüncesinde İlahî Adalet*, Ankara: Elis Yayınları, Ankara 2019.

İbrahim Coşkun, *İlahi Adalet ve Engelli Bireyler*, İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2017.

İlkay Şahin, *Hayat Bir Oyundur ve Sosyal Acı, Teodise, Sosyodise ve Ritüel*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2019.

İsmail Karagöz, *Kur'an'a Göre Musibetler Açısından İnsan ve Toplum*, İstanbul: Çelik Yayınları, 1996.

Kadir Konuk, *Kurukafa: Bir Kötünün Basit Felsefe Notları*, İstanbul: Belge Yayınları, 1998.

Leyla İpeki, *İlk Kötülük*, İstanbul: Remzi Yayınları, 2000.

Lütfullah Cebeci, *Kur'an'da Şer Problemi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1985.

Mahir Şanlı, *Tanrıların Kötülükleri, Canavarlar ve İfritler*, İstanbul: Ötüken Neşriyat 2020.

Mahmut Avcı vd., *Disiplinlerarası Bir Yaklaşımla Kötülük Problemi*, Konya: Eğitim Yayınevi, 2018.

Mehmet Aydın, *İlahî Dinlerde Şeytan İnancı ve Anlayışı*, Konya: Palet Yayınları, 2018.

Mehmet Murat Karakaya, *Nefs-Beden Bağlamında Kötülük*, Ankara: Eskiyeşi Yayınları, 2019.

Metin Özdemir, *İlahî Adâlet ve Rahmet Penceresinden Kötülük ve Musibetler*, Ankara: DİB Yayınları, 2015.

Metin Özdemir, *İslâm Düşüncesinde Kötülük Problemi*, Kaknüs Yayınları, 2014.

Metin Yasa, *Kötülük Sorunu*, Ankara: Elis Yayınları, 2015.

Metin Yasa, *Tanrı ve Kötülük*, Ankara: Elis Yayınları, 2016.

Mevlüt Albayrak, *İbn Sînâ ve Whitehead Açısından Tanrı-Alem İlişkisi ve Kötülük Problemi*, Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları, 2001.

Muhsin Akbaş, *Yahudi Düşüncesinde Holocaust ve Tanrı*, Ankara: Ayrac Yayınları, 2002.

Murat Kavak, *Arayış Teodise*, İstanbul: Hiper Yayınları, 2017.

Muzaffer Barlak, *Husün-Kubuh, İyilik ve Kötülüğün Kaynağı*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2017.

Müslüm Yücel, *Karanlık Kardeş & Doğu ve Batı Edebiyatında Şeytan*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2016.

Nurullah Denizler, *Kur'an'da Hayır ve Şer*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2019.

Ömer Dumlu, *Kur'an'da Salah Meselesi*, Ankara: DİB Yayınları, 2009.

Rafiz Manafov, *John Hick'in Din Felsefesinde Kötülük Problemi ve Teodise*, Ankara: Elis Yayınları, 2019.

Zeynep Sayın, *Kötülük, Tekilcilik, Postmodernizm*, İstanbul: Mitos Yayınları, 1994.

Sedat Memili, *Miyase ve Ehriman Kötülüğün Söyleşisi*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2001.

Selahattin Akti, *İbn Arabî'de Varlık ve Kötülük Problemi*, İstanbul: Litera Yayınları, 2018.

Selim Özarslan, *Günah Musibet İlişkisi Üzerine*, İstanbul: Nobel Akademik Yayınları, 2012.

Tecelli Sercan Sırma, *İyi ve Kötüyü Bilme Ağacı*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Tolgahan Uzun, *Tanrı İyi Peki Ya İnsan*, İstanbul: Cinius Yayınları, 2017.

Turgay Özen, *İyilik ve Kötülük Üzerine*, İstanbul: Hayykitap Yayınları, 2005.

Ümit Şimşek, *Doğal Afetleri Doğru Okumak*, İstanbul: Akıl Fikir Yayınları, 2020.

Ürün Şen Sönmez, *Türk Romanında Kötülük: Başlangıçtan 1950'ye*, İstanbul: Yitik Ülke Yayınları, 2016.

Yaşar Nuri Öztürk, *Kuran Verilerine Göre Kötülük Toplumu*, İstanbul: Yeni-boyut Yayınları, 2015.

Yaşar Türkben, *İbn Sînâ ve Thomas Aquinas'ta Kötülük Problemi*, Ankara: Elis Yayınları, 2018.

Zeki Nurçin, *Kötülüğün Yeni Tarihi*, İstanbul: Faab Kitap Yayınları, 2018.

B. Çeviri Kitaplar

Adam Morton, *Kötülük Üzerine*, çev. Zeynep Okan, İstanbul: Güncel Yayınları, 2006.

Alain Badiou, *Etik: Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme*, çev. Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayınları, 2019.

Albert Camus, *Veba*, çev. Nedret Tanyolaç Öztokat, İstanbul: Can Yayınları, 2019.

Antonio Gonzalez Iturbe, *Auschwitz Kütüphanecisi*, çev. Ceren Kıran, İstanbul: Pegasus Yayınları, 2020.

Ardâvîrâf, *Ardâvîrâfnâme, Cennet, Araf ve Cehennem*, çev. Nimet Yıldırım, İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017.

Charles Baudelaire, *Kötülük Çiçekleri*, çev. Sait Maden, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2018.

Charles Werner, *Kötülük Problemi*, çev. Sedat Ümran, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2000.

Chuck Palahniuk, *Cehennem Azabı*, çev. Ahmet Aybars Çağlayan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2019.

Dante Alighieri, *İlahi Komedya-Cehennem*, çev. Feridun Timur, İstanbul: Altın Yayınları, 2019.

David Benatar, *Keşke Hiç Olmasaydık, Var Olmanın Kötülüğü*, çev. Cansu Özge Özmen, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2018.

Edmund Burke, *Devrimin Kötülükleri*, çev. Orhan Basat, İstanbul: İkinci Adam Yayınları, 2018.

Eric Lee Ormsby, *İslâm Düşüncesinde İlahî Adalet Sorunu (Teodise)*, çev. Metin Özdemir, Ankara: Kitabiyat Yayınları, 2001.

Friedrich Nietzsche, *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, çev. Ahmet İnam, İstanbul: Say Yayınları, 2018.

Georges Bataille, *Edebiyat ve Kötülük*, çev. Ayşegül Sönmezay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.

Georges Bataille, *Günah Üzerine Tartışma*, çev. Selahattin Hilav, İstanbul: Kırmızıkeçi Yayınları, 2018.

Gerald Messadie, *Şeytanın Genel Tarihi*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Kabalıcı Yayınları, 1998.

Gilbert K. Chesterton, *Öjenikler ve Diğer Kötülükler*, çev. Yunus Sağır, İstanbul: Liberus Yayınları, 2019.

Gottfried Wilhelm Leibniz, *Teodise: İmanla Aklın Uygunluğu Üzerine Konuşma*, çev. Hüseyin Batuhan, İstanbul: Fol Kitap Yayınları, 2019.

Gottfried Wilhelm Leibniz, *Teodise, Ya da Tanrı'nın Haklı Kılınması*, çev. Levent Özşar, İstanbul: Biblos Yayınları, 2016.

Gustave Flaubert, *Cehennem Rüyası* çev. Handa Ersöz, İstanbul: Say Yayınları, 2014.

Hannah Arendt, *Kötülüğün Sıradanlığı*, çev. Özge Çelik, İstanbul: Metis Yayınları, 2019.

Hubert Selby Jr. *İblis*, çev. Çağdaş Acar, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.

Jan Philipp Reemtsma, *Vahşeti Kavramak: İnsan Zulmünü Açıklama Denemeleri*, çev. Ender Ateşman, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000.

Jean Baudrillard, *Kötülüğün Şeffaflığı*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.

Jean Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği*, çev. Oğuz Adanır, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019.

Jeffrey Burton Russell, *İblis, Erken Hıristiyan Geleneği*, çev. Ahmet Fethi, İstanbul: Panama Yayınları, 2018.

Jeffrey Burton Russell, *Lucifer: Ortaçağ'da Şeytan*, çev. Ahmet Fethi, İstanbul: Panama Yayınları, 2018.

Jeffrey Burton Russell, *Mephistopheles ve Modern Dünyada Şeytan*, çev. Elif Çelik, İstanbul: Panama Yayınları, 2019.

Jeffrey Burton Russell, *Şeytan ve Antikiteden İlkel Hıristiyanlığa Kötülük Algıları*, çev. Elif Çelik, İstanbul: Panama Yayınları, 2017.

John Berendt, *İyiliğin ve Kötülüğün Bahçesinde Geceyarısı*, çev. Şen Süer Kaya, İstanbul: Oğlak Yayınları, 2000.

John Milton, *Kayıp Cennet*, çev. Enver Günsel, İstanbul: Pegasus Yayınları, 2015.

Lars Svendsen, *Kötülüğün Felsefesi*, çev. Mehmet Hocaoğlu, İstanbul: Redingot Yayınları, 2018.

Leo Strauss, *Nietzsche & İyinin ve Kötünün Ötesinde*, çev. Özgüç Orhan, İstanbul: Pinhan Yayınları, 2018.

M. Scott Peck, *Kötülüğün Psikolojisi*, çev. Göker Talay, İstanbul: Kuraldışı Yayınları, 2003.

Marc Nichanian, *Edebiyat ve Felaket*, çev. Ayşegül Sönmezay, İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.

Michael Shermer, *İyilik ve Kötülüğün Bilimi*, çev. Sinem Gül, İstanbul: Varlık Yayınları, 2007.

Murtaza Mutahhari, *Adli İlahi*, çev. Hüseyin Hatemi, İstanbul: İşaret Yayınları, 1988.

Mustafa Sabri, Musa Carullah, *İlahi Adalet: Rahmeti İlahiye Bürhanları*, sad. Ömer H. Özalp, İstanbul: Pınar Yayınları, 1996.

Paul Bloom, *Bebeklerin Ahlaki Yaşamı & İyiliğin ve Kötülüğün Kökenleri*, çev. Ezgi Kardelen, İstanbul: Verita Yayınları, 2015.

Peter-Andre Alt, *Aydınlanma ve Psikoloji: Şeytanın Yeni Marifetleri*, çev. Sabir Yücesoy, İstanbul: Sel Yayınları, 2016.

Peter-Andre Alt, *Edebiyatta Kötünün Yeniden Doğuşu: Cehennem Azabı, Şeytan Ayinleri ve Sefahat Alemleri*, çev. Sabir Yücesoy, İstanbul: Sel Yayınları, 2017.

Peter-Andre Alt, *Her Şeyin Başlangıcı: Şeytanın Düşüşü ve Kötünün Doğuşu*, çev. Sabir Yücesoy, İstanbul: Sel Yayınları, 2016.

Peter-Andre Alt, *Karanlık Ruhun Arkeolojisi: İçimizdeki Kötülük*, çev. Sabir Yücesoy, İstanbul: Sel Yayınları, 2016.

Richard Bernstein, *Radikal Kötülük ve Bir Felsefi Sorgulama*, çev. Nil Erdoğan-Filiz Deniztekin, İstanbul: Varlık Yayınları, 2010.

Robert Olen Butler, *Cehennem*, çev. Sevinç Kayır, İstanbul: İthaki Yayınları, 2011.

Sangharakshita, *İyilik ile Yaşamak: Buda'nın Metta Öğretisi*, çev. isimsiz, İstanbul: Cinius Yayınları, 2019.

Seneca, *Tanrısal Öngörü*, çev. Çiğdem Dürüşken, İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.

Simon Baron-Cohen, *Kötülüğün Anatomisi & Empati ve Zalimliğin Kökenleri Üzerine*, çev. Tuna Tezgel, İstanbul: Say Yayınları, 2018.

Simone Weil, *Allah Aşkına Üzerine Düzensiz Düşünceler*, çev. Orkun Elmacıgil, İstanbul: Ketebe Yayınları, 2018.

Susan Neiman, *Modern Düşünce Kötülük*, çev. Ayhan Sargüney, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2006.

Terry Eagleton, *Kötülük Üzerine Bir Deneme*, çev. Şenol Bezci, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.

Lev N. Tolstoy, *Şeytan*, çev. Saniye Güven, İstanbul: Bordo Siyah Yayınları, 2018.

Voltaire, *Candide yahut İyimserlik*, çev. Gülşah Ünal, İstanbul: Say Yayınları, 2019.

Paul Watzlawick, *İyideki Kötü*, çev. T. Kurultay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996.

Zygmunt Bauman, *Modernite ve Holocaust*, çev. Süha Sertabiboğlu, İstanbul: Versus Yayınları, 2007.

II. Makaleler

A. Telif Makaleler

A. Hamit Sunel, "Albert Camus'nün 'Veba'sında Kötülük Sorunu", *FDE*, 2/7, 1981, s. 37-48.

A. Kadir Çüçen, "Kötülüğün Kaynağı Nedir", *Felsefe Dünyası*, 25, 1997, s. 13-22.

A. Kadir Çüçen, "Kötülük Problemi", *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 8/33, 2005, s. 113-133.

A. Onur Aktaş, "Aynılığın Tekrarından Biricikliğin Büyüsüne: Nietzsche ve Ahlakın Soykütüğü", *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 217-224.

Abdiraşit Babataev, "Richard Swinburne'ün Kötülük Sorununa Yaklaşımı", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/3, 2017, s. 11-20.

Abdulhamit Sinanoğlu, "Zulüm ve Kötülükler İlâhî mi, İnsânî midir? - Zulüm ve Kötülüklerin Kaynağı Hakkında Müslüman Kelâmcıların Tartışmaları Üzerine", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 19, 2012, s. 1-40.

Abdullah Pakoğlu, "Kötülük Problemini Anlamada Yapılan Hatalar Üzerine Bazı Mülâhazalar", *Ulum*, 3/1, 2020, s. 35-44.

Abdulnasır Süt, "Kadı Abdulcebbar ve Alvin Platinga'nın Kötülük Yaklaşımlarına Dair Bazı Mülâhazalar", *Tarih Okulu Dergisi*, sy. 25, 2016, s. 45-78.

Adem Apak, “Hz. Peygamber’in Kötü Alışkanlık ve Davranışlara Karşı Tavrı ve Kötü Davranışları Önleme Prensipleri”, *Diyanet: Aylık Dergi*, sy. 112, 2000, s. 10-15.

Adem Balkaya, “Âşık Şenlik’in Divanilerinde İyi-Kötü Antagonizmasının Pedagojik ve Moral Söyleme Dönüşmesi”, *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 11, 2013, s. 3-14.

Adile Tahirova, “Qeza ve Qeder Meselesi Konteksinde Şer Problemi ve Teodiseya”, *Bakı Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin Elmi Mecmuası*, sy. 22, 2014, s. 29-45.

Adnan Aslan, “Kötülük Problemi: Spekülatif-Teorik Yaklaşımına Karşı Dinî-Pratik Yaklaşım”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sy. 19, 2008, s. 87-114.

Adnan Bülent Baloğlu, “Seyyid Bey’e Göre Hüsün-Kubuh (İyilik-Kötülük) Meselesi”, *Türk Hukuk ve Siyaset Adamı Seyyit Bey Sempozyumu*, 16 Mayıs 1997, s. 133-163.

Adnan Memduhoğlu, “Fıkıh Usûlü Açısından Hüsün-Kubuh Meselesi”, *Uluslararası İmam Eş’arî ve Eş’arîlik Sempozyumu Bildirileri*, 21-23 Eylül 2014, c. 2, 2015, s. 553-573.

Adnan Özer, “Dogmatik Kötülük ve Caniliğin Kurbanı Granadalı Lorce”, *Yeni Düşün*, sy. 53, 1988, s. 45-47.

Afina Barmanbay, “Hüseynin Cavid’in “İblis” Faciasına Dinî- Felsefi Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sy. 45, 2019, s. 371-381.

Ahmet Abay ve Ökkaş Üzümcü, “Mümin ve Münafık Açısından Emr-i Bil-Ma’ruf ve Nehy-i Ani’l-Münker”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 31, 2018, s. 19-48.

Ahmet Ceylan, “İmâm Eş’arî’de Hüsün-Kubuh Problemi”, *Uluslararası İmam Eş’arî ve Eş’arîlik Sempozyumu Bildirileri 21-23 Eylül 2014*, c. 1, 2015, s. 105-119.

Ahmet Çapku, “Mehmet Akif Ersoy’un Şiirlerinde İlahi Adalet ve Kötülük Meselesi”, *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, sy. 8, 2017, s. 43-49.

Ahmet Çoban, “İlköğretim Sürecinde “İyilik” Kavramının Değerlendirilmesi”, *Electronic Journal of Education Sciences*, 2/3, 2013, s. 116-124.

Ahmet Kâmil Cihan, “Cüveynî’de Ahlakî İyi ve Kötü Meselesi”, *İlahiyat Akademisi*, sy. 9, 2019, s. 53-66.

Ahmet Nusret Özdil ve Lütfü Cengiz, “Eş’arilerin Temel Kabullerinin Kötülük Problemiyle İlişkili Görüşlerine Etkileri”, *Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 11, 2020, s. 89-113.

Ahmet Oktay, “Ya Melek’le Ya Şeytan’la Sözleşiriz [İyilik ve Kötülük Üzerine]”, *Varlık*, 64/1075, 1997, s. 2-5.

Ahmet Yılmaz, “Kötümserlik ve Mutsuzluk İzlekleri Çerçevesinde Guy de Maupassant’ın Romancılığı: Bir Hayat Örneği ve Flaubert Etkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35/2, 2011, s. 45-60.

Ali Bardakoğlu, “Hüsn ve Kubh Konusunda Aklın Rolü ve İmam Maturidi”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 4, 1987, s. 59-76.

Ali Çaksu, “İslâm ve Ahlak Felsefesi: “Kötülükten Sakındırma” Prensibinin Yardıma Koşmaya Etkisi”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 11/2, 2013, s. 11-22.

Ali Erbaş, “İyi ve Kötü Kavramları Üzerine”, *Diyanet: Aylık Dergi*, sy. 202, 2007, s. 34-36.

Ali İhsan Yitik, “Hint Dinlerinde Kötülük ve Şeytan”, *Milel ve Nihal*, 1/1, 2003, s. 21-39.

Ali Mahmoud al-Omari, “Kelâm İlmi ve Güncel Şüpheler -Teodise Problemi: İmam Mâtürîdî Örneği”, *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, sy. 11, 2018, s. 387-398.

Aliye Çınar, “Leibniz’de Kötülük Problemi ve Teodise”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/1, 2005, s. 161-177.

Aydın Topaloğlu, “Kötünün Doğası Üzerine”, *Türk Edebiyatı Dergisi*, sy. 507, 2016, s. 26-27.

Aydın Topaloğlu, “Kötülük Problemi”, *Din Felsefesi*, Latif Tokat (ed.), Ankara: Bilay Yayınları, 2018, s. 231-249.

Ayhan Bıçak, “Kutadgu Bilig’de Dünyanın Kötülüğü ve Yönetimi İyileştirme Tartışmaları”, *Kutadgu Bilig Üzerine Felsefi Araştırmalar*, 2019, s. 231-262.

Ayhan Hira, “Ebü’l-Hüseyin el-Basrî’nin el-Mu’temed fi Usûli’l-Fıkh Adlı Eserindeki Hüsn Kubuh Tasnifi Bakımından Fıkıh ve Usulü İlmini Tanımlaması”, *Hikmet Yurdu*, 6/11, 2013, s. 201-215.

Azer Abdurrahman, “Mümkün Âlemlerin En Mükemmeli ve Semhûdî’nin Gazzâlî Savunması”, *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/2, 2019, s. 307-332.

Bahtinur Möngü, “Josiah Royce: Kötülük Problemine Sadakat Merkezli Bir Yaklaşım”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 131-145.

Bahtiyar Kadayıf, “Tenzih Bağlamında Hüsn-Kubuh Meselesine Bir Bakış”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22/41, 2020, s. 143-171.

Baysar Taniyan, “Şiddet Öyküleri: İyi-Kötü İççe”, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 14/2, 2019, s. 739-748.

Bedri Gencer, “Teodiseyi Aşan Gazâlî”, *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Serüveni: Felsefe, Ahlak ve Kelâmın Sentezi VI*, İsmail Çalıskan (ed.), İstanbul: İnsan Yayınları, 2015, s. 675-696.

Berrak Coşkun, “Hannah Arendt’te ‘Radikal Kötülük’ Problemi”, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 180-213.

Berrak Coşkun, “Levinas Etiğinde Kötülük ve Sonsuz Sorumluluk Düşüncesi”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, yıl 17/70, 2014, s. 29-50.

Berrin Akçalı, “Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Atasözlerindeki İyi, Kötü Kavramlarının Karşılaştırmalı Biçimde İncelenmesi”, *Turkish Studies*, 8/9, 2013, s. 403-428.

Bilgin Önder, “Ahlâk Temellendirmeleri Bağlamında İyilik ve Kötülük Kavramının Yeri, Rolü ve Değeri: Royce’ci Bir Yaklaşım”, *1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı 20-21 Haziran 2009*, İstanbul 2009, s. 434-443.

Burçak Özkan, “Politika ve Kötülük; Geçmiş Zamanlar, Modern Zamanlar; Hannah Arendt: “Şiddet Üzerine”, Maltepe *Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10/1+2, 2014, s. 70-94.

Cafer Gariper ve Yasemin Küçükcoşkun, “Cengiz Aytmatov’un Cassandra Damgası Romanında Kötülük ve Gelecek Kurgusu”, *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, sy. 10, 2014, s. 35-57.

Cafer Sadık Yaran, “Leibniz’de ‘Kötülük Problemleri’ ve Teodise ve Savunma”, *Bilgelik Peşinde, Din Felsefesi Yazıları*, İstanbul: Ensar Yayınları, 2011, s. 183-207.

Cafer Sadık Yaran, “Leibniz’de Teodise ve “Savunma”, *Felsefe Dünyası*, sy. 29, 1999, s. 72-88.

Celeleddin Çelik, “Teodisenin Sosyolojisi: Toplumsal Süreçlerle İlişkisi İçinde Teodise Konusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım”, *Bilimnâme*, 13/2, 2007, s. 37-66.

Cihad Tunç, “İyiliği Emredip Kötülüğü Yasaklama Görevi”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 3, 1986, s. 1-12.

Çakır Ceyhan Süvari, “Yezidilikte Kötülük Kavramı”, *Geçmişten Günümüze İdil (Uluslararası Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu Bildirileri)*, 2011, s. 307-318.

Davut Ceylan, “Günah Psikolojisine Dini ve Psikolojik Bir Yaklaşım”, *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*, sy. 4, 2017, s. 231-245.

Demir Özlü, “Sait Faik: ‘İyinin ve Kötünün Ötesinde’”, *Adam Sanat*, sy. 221, 2004, s. 23-26.

Derya Özcan ve Çiçek Varol, “Kötülük ve Uygur Destan Tipolojisinde Kötü Tipler”, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, sy. 11, 2018, s. 18-30.

Duran Ali Yıldırım, “Ayetler Işığında Bireysel ve Toplumsal Fesad Sebepleri”, *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7/13, 2016, s. 123-147.

Ebubekir Yalçın, “Ebü'l-Muîn en-Neseî’ye Göre Hüsün ve Kubuh Meselesinin Tahlili”, *Diyanet İlmi Dergi*, 56/2, 2020, s. 335-358.

Ebubekir Yalçın ve Hulusi Arslan, “Ebu'l-Muîn en-Neseî’de Hikmet Kavramı ve Kötülük Problemi”, *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 10/1, 2019, s. 35-55.

Ejder Okumuş, “Toplumsal Çöküşte Kötü Ahlâkın Rolü”, *Diyanet: Aylık Dergi*, sy. 204, 2007, s. 15-18.

Elif Emine Balta, “Kemalettin Tuğcu’nun Eserlerinde Kötülüğe Maruz Kalan Çocuklar”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 6/3, 2017, s. 1520-1535.

Elif Nur ve Erkan Balcı, “İbn Sînâ ve Thomas Aquinas’ta Kötülük Problemi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/27, 2013, s. 321-324.

Elis Şimşon, “Kabil’in İlgisizliği: Levinas’ın Düşüncesinde Kötülük Sorunu”, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 109-123.

Emek Çaylı Rahte, “Eğri Drina’yı Düzeltenler: Krugovi Filmi’nde Kahramanlık, Kötülük ve Bağışlamanın İzlerini Sürmek”, *Sinefilozofi*, 3/5, 2018, s. 102-126.

Emel Koç, “J. Royce’un Sadakat Anlayışı ve Kötülüğün Üstesinden Gelebilmeye Sadakatin Rolü”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10/1, 2011, s. 323- 349.

Emine Ögük, “Hoca Abdülkerim Efendi’nin Kötülük Yorumu Üzerine”, *Uluslararası Amasya Âlimleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 21-23 Nisan 2017, c. 1, s. 501-514.

Emine Ögük, “İslâm Düşüncesinde Şer/Kötülük Probleminin İzahına Katkı Sağlayan Etkili Öğreti: Hikmet” *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3/1, 2015, s. 11-38.

Emine Ögük, “Kötülük Problemi Karşısında Etkili Öğreti: Hikmet ve Adalet”, *Din ve Hayat: İstanbul Müftülüğü Dergisi*, sy. 18, 2013, s. 70-75.

Emrullah Yüksel, “Mutlak Adâletin Tecelli Edeceği İnancı (Âhiret)”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 3, 2001, s. 17-29.

Engin Erdem, “Kant: Kötülük, Ahlâkî Toplum ve Tanrı’nın Varlığı Meselesi”, *Kutadgubilig: Felsefe- Bilim Araştırmaları*, sy. 14, 2008, s. 13-31.

Erdoğan Özmen, “İnsanın Kötülüğü”, *Birikim*, sy. 177, 2004, s. 12-13.

Erich Auerbach, “Kötünün Zaferi”, *Felsefe Arkivi*, 1/ 2-3, 1946, s. 76-98.

Erich Feigl, “Ein Index Des Bösen: Kötülüğün İndeksi”, *23 Temmuz Erzurum Kongresi ve Kurtuluşun Günümüze Erzurum: I. Uluslararası Sempozyumu*, 23-25 Temmuz 2002, Erzurum, 2002, s. 17-30.

Erkan Baysal ve Özkan Şimşek, “Leyse Fi’l-İmkân’ Tartışmaları Bağlamında Bikâ’înin ‘Tehdimü’l Erkân’ ve ‘Delâletü’l Burhân’ Risaleleri”, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 704-716.

Eyüp Aktürk, “Mantıksal Bir Problem Olarak Kötülük”, *Ekev Akademi Dergisi*, 19/62, 2015, s. 35-50.

Eyüp Aktürk, “Metafiziksel Bir Sorun Olarak Kötülük”, *Felsefe Dünyası*, sy. 59, 2014, s. 150-167.

Faik Aytemiz, “İbnü'l Arabî'de Adalet Prensibi ve İlahî Hikmet Anlayışı”, *Uluslararası İbnü'l Arabî Sempozyumu: İnsanlığın Hakikat Arayışı ve İbnü'l Arabî*, 15-16 Kasım 2019, Malatya, 2019, s. 739-787.

Fatma Yüce, “Din Felsefesinde Kötülük Problemi ve Teodise: Algısal Kötülük Kavramıyla Yeni Bir Perspektif”, *Felsefe Dünyası*, sy. 63, 2016, s. 179-202.

Fehrullah Terkan, “İblis'in Kötülük Problemine Dair Felsefî Argümanları ve Şehristânî'nin 'Bilinemezlik' Teodisesi”, *Milel ve Nihal*, 5/1, 2008, s. 63-91.

Ferda Keskin, “Kötülük Toplumu ve Biçimin Muhalefeti: Ece Ayhan'ın Şiirini Okumak İçin Kavramsal Bir Arkaplan Taslağı”, *Cogito*, sy. 38, 2004, s. 234-241.

Ferhat Akdemir, “Marilyn McCord Adams'ın Din Felsefesinde Korkunç Kötülükler ve Cehennem Sorunu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/38, 2013, s. 111-128.

Fethi Kerim Kazanç, “Ebü'l-Mu'în en-Neseî'nin Kötülük Problemi Üzerine Düşüncelerinin Kelâmî Açıdan Bir Tahlili”, *IV. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu -Hanefîlik-Mâturîdîlik-*, 05-07 Mayıs Kastamonu 2017, c. 1, s. 49-74.

Fethi Kerim Kazanç, “Klâsik Kelâmî Düşünceye Mutlak Kudret ve İmkânsızlık Sorunu”, *Varlık, Bilgi, Değer ve Siyaset Üzerine Kelâm Yazıları*, Ankara: Araştırma Yayınları, 2014, s. 375-388.

Fethi Kerim Kazanç, “Mâturîdî'nin Kelâm Sisteminde İlahî Adalet ve Kötülük Meselesi Üzerine Bir Çözümleme”, *Uluslararası Sempozyum: Orta Asya Alimlerinin İslâm Medeniyetine Katkıları, 10-12 Ekim 2018, Bişkek/Kırgızistan, 10-12 October 2018, Bishkek/Kyrgyzstan*, 2019, s. 145-180.

Fethi Kerim Kazanç, “Tanrı ve Kötülük: Kelâmî Düşünce Geleneğinde Kötülük Problemi Üzerine Bazı Değerlendirmeler”, *Ekev Akademi Dergisi*, 12/35, 2008, s. 11-32.

Fethi Kerim Kazanç, “Kelâmî Düşünceye Kötülük Sorununa Kısa Bir Bakış”, *Kader Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 6/1, 2008, s. 76-106.

Fevzi Yiğit, “İblis'in Şüphelerine Molla Sadrâ'nın Felsefî Cevapları”, *Bilimnâme*, sy. 38, 2019, s. 637-661.

Feyza Aknerdem, “Kötü Adam”, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 295-303.

Fırat Çelebi, “Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısıyla Kötülük Problemi: Origenes ve İbn Sînâ'nın Teodise Anlayışları”, *İslâmî Araştırmalar*, 31/1, 2020, s. 128-142.

Fikret Gedikli, “Kur'an'a Göre İnsan'ın İyilik ve Kötülük Karşısında Tavrı”, *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4/3, 2017, s. 428-434.

Fuat Mehmet, “İyi ile Kötü”, *Adam Sanat*, sy. 59, 1990, s. 5-17.

Galip Baldiran, “Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 9, 2003, s. 305-310.

Gökçe, M. Cüneyt- Hüsnü Turgut, “Ahmed-i Hânî Düşüncesinde İlahî Adalet”, *2. Uluslararası Ahmed-i Hânî Sempozyumu -İslâm Düşüncesinde İnsan-*, 28-30 Eylül 2018, 2018, s. 663-675.

Gökşen Onat, “Sergüzeşt Romanında İyilik ve Kötülük’ün Karşılıklı Etkileşimi Üzerine Bir İnceleme”, *1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı 20-21 Haziran 2009*, Elâzığ, 2009, s. 326-335.

Gökşen Yıldırım, “Tanzimat Devri Türk Romanında Tanrı ve Kötülük”, *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 2/1, 2016, s. 545-558.

Göral E. Yılmaz Ercan, “*Batman Başlıyor*’da Romantik Suçluluk, Radikal Kötülük ve Modern Kahramanlığın Refleksif İnşası”, *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 8/2, 2017, s. 29-61.

Gülida Çetindağ Süme, “İyiliği Alkışlayan Kötülüğü Kargışlayan Anlatı: Efsane”, *1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı 20-21 Haziran 2009*, Elâzığ, 2009, s. 317-325.

Gürbüz Deniz, “Ibn Sina’s Treatise of Kindness and Evil”, (2014), *Diyanet İlmî Dergi*, 50/1, 2014, s. 229-244.

H. Ömer Özden, “İbn-î Sina ve Leibniz’de Kötülük Problemi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 13, 1997, s. 269-286.

Halil Karlık, “İslâm’da İyilik, Kötülük ve İnsan”, *Din Öğretimi Dergisi*, sy. 20, 1989, s. 9-14.

Halil Zafir, “İrkçiliğin Kötülüğü”, *Hilal*, 8/91, 1969, s. 27-28.

Halis Çavuşoğlu, “Kötülük Problemi ve Teodise”, *Hoca Ahmet Yesevî Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi 26-27 Ağustos 2019*, Adıyaman, s. 1098-1105.

Hamdi Akbaş ve Ömer Sadıker, “Va’d ve Va’id Ekseninde İlahî Adalet”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3/2, 2018, s. 485-492.

Handan Dayı, “Fotoğrafta Merhametin İyiliği ve Kötülüğü Üzerine”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18/1, 2019, s. 217-226.

Harun Çağlayan, “Azabın Neliği ve Çıkış İmkânı”, *Dini Araştırmalar*, 16/43, 2013, s. 193-223.

Harun Çağlayan, “Hüsün ve Kubuh Terimleri Bağlamında Kelâm İlminde Maslahata Bir Bakış”, *İslâmî İlimlerde Maslahatler*, Ayten Erol (ed.), Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2017, s. 67-104.

Harun Çağlayan, “Sosyolojik Açıdan Müslüman İlahî Adalet Algısı”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5/4, 2016, s. 766-779.

Harun Duman, “Türk Mitolojisinde Ejderha”, *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5/11, 2019, s. 482-493.

Harun ÖğmüŖ, “Kur’an’da İyiliği Emretme ve Kötülükten Alıkoyma İlkesi”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3/6, 2017/1, s. 29-65.

Hasan Aydın, “Kötülük Sorunu Bağlamında İbn Rüşd’ün EŖ’arilere ve Gazzâlî’ye Yönelttiği EleŖtiriler”, *Bilim ve Gelecek*, sy. 194, (2020), <https://kitaplik.bilimvegelecek.com.tr/product/194-sayi-haziran-2020/>

Hasan Ocak, “Hadislerde Geçen Hayır ve Ŗer Kavramlarının İslâm Düşüncesindeki Yansımaları” *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 8, 2016, s. 99-121.

Hatice Sevgi Zengin, “Kış Uykusu’nu Kant ve Nietzsche Etięi Çerçevesinde Düşünmek”, *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, sy. 34, 2019, s. 49-76.

Hatice Turan, “Sıradanlaşan Teknoloji: Bir Kötülük Deneyimine Doğru”, *Kilikya Felsefe Dergisi*, sy. 2, 2018, s. 52-66.

Hilmi Ziya Ülken, “Kötümserlik”, *Yeni Sabah*, 17/ 5768, 1955, s. 2.

Hoca Abdülkerim Efendi, “Risale-i Kaza ve Kader”, *Din Felsefesi Açısından MeŖşâî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi IV*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 1014-1019.

Hulusi Arslan, “Mutezilî Düşünce de İlahî fiil-İnsanî Fiil Ayrımı ve Bu Ayrımın Temel Kriterleri”, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 219-240.

Hülya Alper, “İmam Mâtürîdî ve Sonrasında Teklifle İlişkisi Bakımından Hüsün ve Kubuh Meselesi”, *İmam Mâtürîdî ve Mâtürîdiyye Geleneği: Tarih, Yöntem, Doktrin Prof. Dr. Bekir Topaloğlu Anısına*, 2018, s. 339-364.

Hüseyin Aydın, “İlahî Adalet Açısından Çocuk ve Hayvan Elemleri Meselesi”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/2, 2009, s. 1-27.

Hüseyin Aydın, “İyi-Kötünün Belirlenmesinde Aklın ve Vahyin Rolü”, *Marife: Dini Araştırmalar Dergisi*, 1/2, 2001, s. 129-159.

Hüseyin Emin Sert, “Kur’ân-ı Kerim Işığında Kötülüğü Önlemede İyiliğin Rolü”, *1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı 20-21 Haziran 2009*, Elâzığ, 2009, s. 390-400.

Hüseyin Fırat Ŗenol, “Schelling’de Kötülük Sorunu”, *Flsf Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 19, 2015, s. 111- 118.

Hüsnü Çağdaş Arslan, “Eski Uygur Türkçesinde “Kötülük Bildiren” Kavramlar Üzerine” (2018), *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18/1, 2018, s. 195- 214.

İbrahim Bayram, “Kâdî Beyzâvî’nin Hüsün-Kubbuhan Anlayışı”, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/10, 2018, s. 283-321.

İbrahim Bor, “Kötülük Sorunu ve Kantçı ‘Negatif Teodise’”, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/1, 2007, s. 151-168.

İbrahim Kalın, "Why Do Animals Eat Other Animals? Mulla Sadra on Theodicy and the Best of All Possible Worlds", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sy. 12, 2004, s. 55-74.

İbrahim Özdemir, "Mu'tezile'de Hüsün-Kubuh ve Kelâmî Ta'lîl", *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 13, 2019, s. 11-31.

İbrahim Özdemir, "Mâtürîdîler'de İlahî Fiillerin Ta'lîli", *Şarkiyat*, 10/3, 2018, s. 921-936.

İbrahim Aslan, "Kadı Abdulcebbar'ın İyilik-Kötülük Düalitesine Yönelttiği Eleştiriler", *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 11/1, 2013, s. 77-100.

İbrahim Aslan, "Kadı Abdülcebbar'da ve Kierkegaard'da Korkunun Teolojisi", *Felsefe Dünyası*, 51/1, 2010, s. 186-211.

İlyas Çelebi, "Klasik Bir Kelâm Problemi: Hüsün-Kubuh", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 16-17, 1999, s. 55-90.

İmge Oranlı, "Kötülük ve Terör: Kant'tan Arendt'e 'Kavranamazlık' Mefhumu", *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 215-227.

İmge Oranlı, "Kant'ın Etik Anlayışı ve Radikal Kötülük Mefhumu", *Felsefi Düşün Dergisi*, sy. 3, 2004, s. 65-76.

İmge Oranlı, "Levinas'ta Kötülük ve Adalet: Varolabilmenin İmkânı ya da Türkiye'de Bir Adalet Arayışı Olarak Sivil İtaatsizlik", *Cogito*, sy. 67, 2011, sayfa no?

İmge Oranlı, "Sara Ahmed ile Nefrete Bakmak: Feminist Etik ve 'Kötülüklerin Toplumsal Üretimi'", *Cinsiyeti Yazmak*, Zeynep Direk (ed.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016, sayfa no?

İrem Ceyhan Akçakoyun, "Mâtürîdî'de İlahî Fiillerde Kulların Maslahatı", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8/2, 2017, s. 299-323.

İsmail Bulut ve Celal Büyük, "Kader ve Kötülük Problemi Sarkacında Engellilik", *Uluslararası Engellilik ve Din Sempozyumu (18-20 Kasım 2016)*, Abdülkerim Bahadır (ed.), İstanbul: Yeditepe Baskı Yayınları, 2016, s. 41-68.

İsmail Şimşek, "Kötülük Problemine İki Farklı Bakış: Teist ve Ateist Yaklaşım", *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 113-130.

İsmail Şimşek, "Kötülük Sorunu", *Din Felsefesi*, Rifat Atay (ed.), İstanbul: Lisans Yayınları, 2019, s. 141-167.

İsmail Şimşek, "Mutahhari Düşüncesinde Kötülük Sorunu", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12/68, 2019, s. 1370-1384.

İsmail Şimşek, "William Rowe ve Kötülüğün Anlamsızlığı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11/55, 2018, s. 1023-1040.

Kemal Bakır, "Hannah Arendt'te Kötülük Problemi", *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, sy. 25, 2015, s. 97-113.

Kemal Kahramanoğlu, “Mesnevi ve Faust’a Göre Kötülük Problemi”, *Dünyada Mevlâna İzleri: Uluslararası Sempozyum, (13-15 Aralık 2007)*, 2010, s. 321-330.

Kevser Çelik, “Kötülüğün Felsefesi: Felsefi Tecrübeye Kötülük Sorunu ve Kötülüğü Haklılaştırma Olarak Teodise”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/6, 2014, s. 155-182.

Kurtuluş Kayalı, “Niyazi Berkes ya da İyimserlikten Kötümserliğe Sürüklenmesine Karşın Düşünsel Tercihinde Israrlı Bir Entellektüelin Portresi”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 3/12, 2000, s. 75-85.

Kutsi Kahveci, “İnsan Özgürlüğü ve Kötülüğün Kaynağı Hakkında”, *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5/34, 2005, s. 173-181.

M. Cüneyt Kaya, “Daha Mükemmel Bir Âlem Var Olabilir mi?: ‘Leyse fi’l-İmkân’ Tartışmasının Kaynakları Üzerine Notlar”, *Dîvân*, 9/16, 2004/1, s. 239-249.

M. Fatih Andi, “Cahit Zarifoğlu’nun Şiirlerinde Bir Kötülük Ögesi Olarak Yılan Sembölü”, *İlmi Araştırmalar*, sy. 8, 1999, s. 9-24.

M. Kazım Arıcan, “Kant’ın Kötülük Anlayışı ve Teodise Eleştirisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10/2, 2006, s. 217-235.

M. Kazım Arıcan, “Numan Sabit’in Hüsün ve Kubuh Risalesi”, *Kültür Tarihi-mizde Sivash Bir Aile Sarıhatıpzadeler*, Sivas 2011, s. 313-321.

M. Mukadder Yakupoğlu, “Kötülüğün Metafizigi ve İntihar”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 149-155.

Mahmut Ay, “Kelâm’da Adalet, Kudret ve Hikmet Bağlamında Tanrı Tasavvurları”, *Eski Yeni: Anadolu İlahiyat Akademisi Araştırma Dergisi*, sy. 31, 2015, s. 25-50.

Mehmet Aça, “Tıva Kahramanlık Destanı ‘Kaıngıvay-Mergen’de Kötülük Sorunu”, *Türkiyat Mecmuası*, 26/2, 2016, s. 1-9.

Mehmet Barış Albayrak, “Schelling’in İnsan Özgürlüğünün Özü İncelemesinde Kötülüğün Gerçekliği”, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 53-69.

Mehmet Murat Karakaya, “Fârâbî Felsefesinde Kötülük”, *Diyanet İlmi Dergi*, 52/1, 2016, s. 211- 224.

Mehmet Murat Karakaya, “İbn Rüşd Felsefesinde Kötülük”, *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*, 9/2, 2019, s. 493-514.

Mehmet Murat Karakaya, “Kindî’de Nefs, Beden ve Kötülük”, *Diyanet İlmi Dergi*, 54/2, 2018, s. 109-124.

Mehmet Önal, “Kötülük Problemine Epiktetos’un Mutluluk Öğretisiyle Bakmak”, *Felsefe Dünyası*, sy. 56, 2012, s. 126-146.

Mehmet S. Aydın, “Risale-i Nur’da “Kötülük” Problemi”, *20. Asırda İslâm Düşüncesinin Yeniden Yapılanması ve Bediüzzaman Said Nursî*, İstanbul 1996, s. 229-237.

Mehmet Şerafettin Yaltkaya, “Mutezile ve Hüsn ve Kubh”, *Darülfünûn İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, 1/2, 1926, s. 100-116.

Mehmet Yılmaz ve Güliz Uluç, “İlâhî Adalet Kimin Hizmetinde: Mistik Motifli Türk Dizileri (Sırlar Dünyası, Kalp Gözü, Gizli Dünyalar, Beşinci Boyut)”, *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5/13, 2015, s. 174-204.

Mehmet Zeki Duman, “Kötülük Probleminin Teolojik İzahı ve Peter Berger’in Teodise Anlayışı”, *Journal of International Social Research* 13/70, 2020, s. 487-495.

Melike Koç, “Rousseau Düşüncesinde Kötülük”, *The Journal of Social Sciences*, sy. 30, 2018, s. 483-499.

Melike Molacı, “Modern Teodise Denemelerinin Olanacağı Üzerine”, *DTCF Dergisi*, 58/2, 2018, s. 1300-1326.

Merve Önder, “Sadreddin Konevî’de Kötülüğün Ontolojik (Olarak) Yolculuğu ve Ahlâkî Kötülüğün Temellendirilmesi”, *Uluslararası Sadreddin Konevî: Tasavvuf, Felsefe ve Din Sempozyumu*, Konya 2018, s. 344-357.

Metin Erbil, “İyi ve Kötünün Ötesinde Nietzsche”, *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Felsefe Topluluğu Dergisi*, sy. 1, 2002, s. 33-36.

Metin Özdemir, “İlahi Takdir Açısından Kötülük” *Eskiyeni*, sy. 19, 2010, s. 7-17.

Metin Özdemir, “Kötülük Problemine Felsefi ve Kelâmî Açından Mukayeseli Bir Yaklaşım”, *İslâmî Araştırmalar[Kelâm Özel Sayısı]*, 27/3, 2016, s. 235-250 (Ayrıca bkz. *Ulum*, 1/1, 2018, s. 65-84).

Metin Özdemir, “Din Karşıtı Bir Söylem Olarak Kötülük Problemi ve Eleştirisi”, *Din Karşıtı Çağdaş Akımlar ve Deizm*, Vecihi Sönmez vd. (eds.), Van: Ensar Neşriyat, 2017, s. 125-134.

Metin Özdemir, “Gazâlî Düşüncesinde İyimserlik”, *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Serüveni: Felsefe, Ahlâk ve Kelâmın Sentezi VI*, İsmail Çalışkan (ed.), İstanbul: İnsan Yayınları, 2015, s. 631-652.

Metin Özdemir, “İnkârcı Kötümserliğin Kur’an Açısından Kritiği”, *İslâmî Araştırmalar*, 11/3-4, 1998, s. 236-249.

Metin Özdemir, “Kadı Abdulcebbar’ın İyilik- Kötülük Düalitesine Yöneltilmiş Eleştiriler” Adlı Tebliğin Müzakeresi”, *XVII. Kelâm Anabilim Dalları Koordinasyon Toplantısı & Gnostik ve Okültizm Sempozyumu*, Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 313-318.

Metin Özdemir, “Kötülük Problemine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 4, 2000, s. 225-258.

Metin Özdemir, “Mâturîdî’nin Düşünce Sisteminde Kötülük Problemi”, *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Serüveni: Felsefe, Ahlâk ve Kelâmın Sentezi VI*, İsmail Çalışkan (ed.), İstanbul: İnsan Yayınları, 2015, s. 169-200.

Metin Özdemir, “Mâtürîdî’nin Kötülük Problemine Yaklaşımı”, *Mâtürîdî’nin Düşünce Dünyası*, Ş. A. Düzgün (ed.), Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2011, s. 380-424.

Metin Özdemir, “Kötülük Olgusuna İlahi Yasalar Bağlamında Bakış”, *International Journal Of Sport Culture And Science*, 2/1, 2014, s. 318-327.

Metin Topuz, “Kant’ın Radikal Kötülük Tezi”, *Journal of Academic Social Sciences*, 52/52, 2017, s. 503-515.

Metin Topuz, “Kötülüğü Kavranabilir Kılmak: Kant’ın Teodise Üzerine Düşünceleri”, *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 6/2, 2016, s. 245-271.

Metin Topuz, “Teoloji Üzerine Dersler [Kötülük Problemi]”, *The Journal of Academic Social Sciences*, sy. 47, 2017, s. 678-682.

Metin Yasa, “Eflatun’da Kötülük Problemi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 10, 1998, s. 315-321.

Metin Yasa, “Eflatun’da Kötülük Problemi”, *Tanrı ve Kötülük*, Ankara: Elis Yayınları, 2016, s. 79-86.

Metin Yasa, “Kötülük Sorunu”, *Din Felsefesi El Kitabı*, Recep Kılıç ve Mehmet Sait Reçber (eds.), Ankara: Grafiker Yayınları, 2014, s. 193-214.

Metin Yasa, “Yunus Emre’nin Kötülük Problemine İlişkin Özgün Çözümlemesi: ‘Bir Aşkın Acıları Tanrı ile Sesli Konuşması’nın Ufuk Açan Değeri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22/22, 2006, s. 91-101.

Metin Yasa ve Dursun Ali Türkmen, “Hayyam ve Kötülük: Acı Eksenli Pesimizm İle Umut Eksenli Optimizm Arasında (Rubailer Örneği)”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23/23, 2007, s. 135-151.

Mevlüt Albayrak, “İkbal’de Tanrı’nın Kudreti ve Kötülük Problemi”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 3/7, 2001, s. 185-193.

Mikdat Yalçın, “Hayır ve Şer Yönünden İnsan Tabiatının Hakikati ve Bunu Değiştirmede Eğitimin Rolü (Mukayeseli Araştırma)”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23/1, 1978, s. 473-477.

Mithat Cemal Kuntay, “Atatürk ve Kötümserlik Edebiyatı”, *Son Posta*, 23/2274, 1952, s. 58.

Muhammed Şerafüddin, “Mu’tezile ve Husün-Kubuh”, Haz: Kâmil Güneş, Lütfi Cengiz, Cem Zorlu, *Marife: Dini Araştırmalar Dergisi*, 1/1, 2001, s. 259-270.

Muhsin Akbaş, “Holocaust Problemi ve Tanrı: Teolojik ve Felsefi Cevaplar”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44/1, 2003, s. 173-186.

Muhsin Akbaş, “İlahi Ceza Yeniden: Mevcut Ekonomik Kriz İlahi Ceza mı?”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 22, 2010, s. 197-210.

Muhsin Akbaş, “Redemptive Suffering in Islamic Thought: A Critical Approach”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 31, 2010, s. 191-204.

Murat Arpacı “Cinsiyet, Kötülük ve Beden: Femme Fatale İmgesinin Kültürel İnşası”, *Fe Dergi*, 1/1, 2019, s. 140-154.

Murat Güzel, “Başkasının Kötülüğünü İstemek’: Sessizliğin Çekiciliği Üstüne Dağınık Düşünceler”, *Tezkire: Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim*, 11/26, 2002, s. 9-13.

Murteza Bedir, “Hanefi Usûlünün Kuruluş Aşamasında Akıl-Vahiy İlişkisi Ya Da Hüsün-Kubuh Problemi”, *İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe ve Düşünce Sistemi [Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri]*, 16-19 Ekim 2003, Mudanya/Bursa, c. 2, Bursa, 2005, s. 161-170.

Mustafa Akman, “Devvânî Açısından Kötülük Problemi ve Teodise”, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağlı, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 699-703.

Mustafa Çakmak, “Albert Camus’nün Felsefesinde Hayatın ve Varoluşsal Kötülük Problemi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/38, 2013, s. 75-109.

Mustafa Çevik, “David Hume’da Kötülük Sorunu” (2003), *Dini Araştırmalar*, 6/16, 2003, s. 25-38.

Mustafa Kaya, “Hume’da Tanrı’nın Varlığı Aleyhine Bir Delil Olarak Kötülük”, *Sosyal Bilimler Üzerine Araştırmalar*, Bayram Polat vd. (ed.), İstanbul: İksad Yayınları, 2018, s. 6-30.

Mustafa Kaya, “Leibniz’de Kötülük Problemi ve Mümkün Dünyaların En İyi Teodisesi”, *Doğu Batı: Düşünce Dünyası*, 17/70, 2014, s. 53-78.

Mustafa Öztürk, “İblis’in Trajik Hikayesi -Allah, Şeytan, İnsan ve Kötülüğe Dair”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5/1, 2005, s. 39-65.

Mustafa Ünverdi, “Mu’tezile’de Kötülük Problemi”, *I. Uluslararası Mersin Sempozyumu Bildiri Tam Metinleri Kitabı 01-03 Kasım 2018*, s. 379-392.

Mustafa Yıldırım, “Eş’arî’nin Hüsün-Kubuh Görüşünün Usûli Fıkha Etkisi”, *5. Uluslararası Şeyh Şa’ban-ı Velî Sempozyumu -Eş’arîlik-*, 04-06 Mayıs 2018, Kastamonu 2018, s. 333-337.

Müfit Selim Saruhan, “Ahlâk Felsefemizde İyi ve Kötünün Sebepleri”, *İslâmî Araştırmalar*, 15/4, 2002, s. 543-558.

Müzeyyen Güleri, “Üniversiteli ve İşçi Gençliğin Gelecek Beklentileri ve Kötümserlik-İyimserlik Düzeyleri”, *Kriz Dergisi*, 6/1, 1998, s. 55-65.

Nail Karagöz, “Allah’ın İradesi ve Kötü Fiiller”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, 6/2, 2006, s. 191-216.

Naim Şahin, “Hegel Felsefesinde Kötülük Problemi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45/1, 2004, s. 71- 83.

Nazım Bayrakdar, “Din Derslerinde Kötülük Probleminin Çözümü”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7/1, 2018, s. 378-402.

Necip Taylan, “Din Felsefesinde Kötülük Problemi”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 11-12, 1994, s. 47-79.

Nejdet Durak, “Mevlânâ'nın Ahlak Öğretisinde İyi ve Kötü Kavramları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6/2 2007, s. 1-24.

Nurhayat Çalışkan Akçetin “Merhamet ve Devlet: Schopenhauer”, *Flsf Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 21, 2016, s. 71- 86.

Nurten Kiriş Yılmaz, Mevlüt Albayrak, “İftira Bir ‘Kötülük’ tür ve ‘İnsanlık Suçu’dur!”, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 18/1, 2018, s. 23-38.

Nurten Kiriş, “Tarihsel Olarak Kötülük Problemi ve Çözüm Yolu Olarak Teodise”, *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 5, 2008, s. 81-96.

Oktay Koç , “Kötü İdareden İdari Kötülüğe: İdarede Kötülüğe Mani Olmanın İmkamı Üzerine”, *Ombudsman Akademik*, sy. 1, 2018, s. 57-79.

Orhan Çağlı, “Ebedi Bir Problem Olarak Hayır ve Şer Tezadı ‘Ruhun Ebediliği (Ölmezliği)’ ve Hukuk İdesi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 23/3-4, 1958, s. 381-440.

Orhan Ş. Koloğlu, “Molla Hüsrev’in Hüsün-Kubuh Anlayışı”, *Uluslararası Molla Hüsrev Sempozyumu* (18-20 Kasım 2011 Bursa), Tevfik Yüce Doğru vd. (ed.), Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2013, s. 479-490.

Osman Mutluel, “Kötülük Problemi Bağlamında Çevre Kirliliği, 2. Uluslararası Çevre ve Ahlak Sempozyumu Bildiri Kitabı 24-26 Ekim 2014, s. 92-97.

Osman Oral, “Kelâm İlminde İlahi Adalet”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 11/1, 2013, s. 443-457.

Osman Oral, “Mâtürîdî ve Râzî’ye Göre Felâk İle Nâs Sûrelerinde Kötülüklerden Sığınılan Allah Tasavvuru”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12/1, 2019, s. 15-36.

Oya Batum, “Karanlığın Yüreği ve Conrad’da ‘Kötülük’ Sorunu”, *Batı Edebiyatları Araştırma Dergisi*, sy. 1, 1979, s. 84-93.

Önder Bilgin, “Ahlâk Temellendirmeleri Bağlamında İyilik ve Kötülük Kavramının Yeri, Rolü ve Değeri: Royce’ci Bir Yaklaşım”, *1. Ulusal İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı 20-21 Haziran 2009*, Elâzığ, 2009, s. 434-443.

Önder Göçgün, “Yunus Emre’nin Şiirlerinde İyi, Kötü Karşılaştırması”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, sy. 27, 1983, s. 156-173.

Özcan Akdağ, “İbn Meymûn’a Göre Kötülük Sorunu”, *Felsefe Dünyası*, sy. 65, 2017, s. 149-163.

Özcan Akdağ, “Kötülük Sorunu ve Teoside” *The Journal of Academic Social Science Studies*, 37/2, 2015, s. 473-480.

Özgür Taburoğlu, “Kötülük ve Sapkınlık: Müslümanlıkta Teodise Olanakları”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 79-100.

Özkan Şimşek-Erkan Baysal, “Celâleddin Suyûtî ve Burhâneddîn İbn Ebî Şerîf’in ‘Leyse Fî’l-İmkân’ Tartışmalarına Yaklaşımları”, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağılı, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 720-734.

Özlem Duva, “Radikal Kötülük ve Sorumluluk”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 11-27.

Pamuk Nurdan Gümüštepe ve Berna Ayaz, “İslamî Dönem Türk Destanlarında ‘Kötülüğün’ Masal Unsurları ile Temsili: Battalnâme Örneği”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11/22, 2018, s. 77-97.

Pınar Gürbüzöğlü, “Romandan Sinemaya Kötülüğün İdeolojik Olarak Kurgulanması: Hannibal Lecter”, *Sosyolojik Düşün*, 2/1, 2017, s. 64-74.

Rafiz Manafov, “İslâm Felsefesinde Şer Problemi ve Adli-İlâhî”, *Bakı Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin Elmi Mecmuası*, sy. 10, 2008, s. 241-251.

Rafiz Manafov, “Meşşâî Felsefe ve Kelâm Düşüncesinde ‘Adl-i İlâhî’(Teodise) Meselesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28/28, 2009, s. 32-51.

Ramazan Altıntaş, “İbnü’l-Hümmam es-Sivasi’ye (Ö. 861/1456) Göre Allah’ın Yaratıklara Acı Çektirmesi Sorunu”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/2, 2005, s. 45-60.

Rasim Adasal, “Felsefe ve Masonluğa Göre Kötümserlik”, *Türk Mason Dergisi*, 8/29, 1958, s. 1558-1562.

Recep Ardoğan, “Kelâm Açısından Doğal Kötülüklerin İlâhî Adalet ile Bağdaşırılığına İlişkin İzahlar”, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/2, 2014, s. 29-74.

Resul Ertuğrul, “Ahiretteki Karşılık Bağlamında Kur’an’da Suç-Ceza Uyumu I”, *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 10, 2019, s. 123-151.

Rıfat Atay, Esengül Demirbaş, “Mevlâna Mesnevî’si Bağlamında Şeytan ve Kötülük Problemine Bakış”, *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi Uluslararası Multidisipliner Kongresi Bildirileri*, Mehmet Şahin ve Şeref Göküş (ed.), Ankara: OTTO Yayınları, 2018, s. 40-56.

Rıza Korkmazgöz, “Gazâlî’de Hüsün-Kubuh Meselesi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 39, 2015, s. 31-60.

Rıza Korkmazgöz, “Mu’tezile ve Şîa Arasında Fikri Bağlantı Meselesi İlâhî Adalet İlkesi Bağlamında Kâdî Abdülcebbar ve Ebû Ca’fer Et-Tûsî Arasında Bir Karşılaştırma”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 16/2, 2018, s. 264-293.

Ruhattin Yazoğlu, “Süreç Teolojisinde Kötülük Sorunu”, *Ekev Akademi Dergisi*, 10/29, 2006, s. 135-144.

Sadık Türkoğlu, “Baudelaire’in Şiirlerinde Kötülük Üzerine”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 227-250.

Sadık Türkoğlu ve Deniz Yılmaz, “Baudelaire’in Kötülük Çiçekleri Adlı Yapıtında Koku İmgesi”, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, sy. 23, 2011, s. 23-41,

Sait Kar, “Dinlerin Kötü Karakteri Şeytan’ın Kişilik Oluşumuna Etkisi-Dini Sembolizm Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Kişilik ve Karakter İnşasında Dinin Yeri Sempozyumu*, 10-12 Haziran 2016, Ordu, c. 1, s. 477-495.

Salih Aydın, “Hanefî Gelenek Merkezli Olarak İnsanî Fiillerde Mes’ûliyetin Doğuşu Problemi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 43, 2019, s. 258-267.

Sami Şekeroğlu, “Mâtürîdî’de Kötülük Problemi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2009, 14/21, s. 135-150.

Sebile Başoç Diş, “Kötülüğün Sıradanlığı Karşısında Özerk Birey”, *Flsf Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 23, 2017, s. 180-201.

Sedat Baran, “Molla Sadrâ’da Algısal Kötülük Bağlamında Şerr Problemi”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 11/23, 2019, s. 13-35.

Selahattin Akti, “Gazzâlî ve Leibniz Optimizminden Kant’ın Otantik Teodisesine Kötülük Sorunu”, *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, sy. 6, 2017, s. 33-56.

Selahattin Akti, “Kötülük Problemi Karşısında Tanrı’nın Adaletini Savunmada Augustinus ve Irenaeus Örneği”, *IBANESS Konferans Serisi*, Tekirdağ, Mart 2018, s. 444-448.

Selim Özarslan, “İyiliği Emretmek ve Kötülüğten Sakındırmak (el-Emru Bi’l-Ma’ruf ve’n-Nehyu Ani’l-Münker) Prensibi Üzerine Bir İnceleme”, *Diyanet İlmî Dergi*, 2006, 13/3, s. 79-94.

Sengün Meltem Acar, “Kötülüğün Sıradanlığı vs Ontolojik Kötülük: Arendt ve Jankélévitch’i Birlikte Düşünmek”, *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 10/2, 2017, s. 127-146.

Serhat Soyşekerci, “Çarmıhtaki Acı: Acımın Değiştirilişine İlişkin Kötülük Meselleri”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 157-182.

Serkan Çetin, “Fahreddin er-Râzî’nin Hüsün ve Kubuh Anlayışı Doğrultusunda Mu’tezile Eleştirisi”, *Edebalı İslâmiyat Dergisi*, 2/4, 2018, s. 81-110.

Serkan Erebak, “İnsan Doğasının İyi veya Kötü Olduğuna Dair İnanç Robotların Olası Sosyal Etkisine Dair Bakış Açısıyla İlişkili Mi?”, *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4/2, 2019, s. 149-158.

Sevra Fırıncioğulları, “Gerçekleşen Bir Kötülük: Nekrofil: Üst Sınıflardaki Yıkıcılık Eğilimi ve Topluluk Narsisizmi”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 52, 2015, s. 197-206.

Seyithan Can, “Allah’ın Kudreti’nin İnsan Fiillerine Taalluk Alanı ve İmkânı (Kötülük Problemi Çerçevesinde Bir İnceleme)”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18/36, 2019, s. 582-607.

Sezai Sarıoğlu, “Devrim(c) İyilikten mi Kötülüğten mi Yapılır ya da Paralık’ın Aynaları”, *Dr. Hikmet Kıvılcımlı Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, 2013, s. 221-232.

Sibel Aksu, “Kürşat Başar’ın ‘Dışarıda Kötülük Vardı’ Öyküsünün Anlamsal Çözümlemesi”, *Dil Dergisi*, sy. 78, 1999, s. 39-51.

Sinan Kılıç, “Geleneksel ve Ahlaki Bir Yargının Ötesinde Spinoza’nın İyi-Kötü ve Nedensellik Problemlerini İrdeleyişi”, *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, sy. 9, 2007, s. 163-173.

Suat Hayri Küçük, “İyinin ve Kötünün Ötesinde Sanat Hiç Bu Kadar Ehlileştirilmemişti”, *Rh+Sanat*, sy. 44, 2007, s. 45-48.

Suut Kemal Yetkin, “Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri”, *Hisar*, 6/35, 1966, s. 6-7.

Süleyman Gezer, “Kur’ân’da Kötülük İlkesinin Ele Alınışı”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/3, 2003, s. 175-182.

Süleyman Tuğrul, “Mâtürîdî Mektebinde İrade ve İyilik-Kötülük Düşüncesinin Gelişmesinde Sadruşşeria’nın Katkısı”, *Uluğ Bir Çınar: İmâm Mâtürîdî: Uluslararası Sempozyum Tebliğler Kitabı* 28-30 Nisan 2014, Eskişehir 2014, s. 337-345.

Şaban Hakkı, “Kötülük Problemi, Yaklaşımlar ve Eleştiriler”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/2, 2002, s. 195-211.

Şahin Efil, “İbn Arabî’ye Göre Tasavvuf Felsefesinde Kötülük Problemi ve Teodise”, *Felsefe Dünyası*, 53/1, 2011, s. 92-110.

Şevket Kadioğlu, “Baudelaire’in Cehennemi”, *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35/1, 2011, s. 61-67.

Şule Güldü, “Fıkıh Usulü ve Kelâmın Kesiştiği Nokta; Hüsün-Kubuh Zemininde İnsan Fiil, Samsûnîzâde’nin Haşiyetü’s-Suğrâ Ale’l-Mukaddimâti’l-Erbaa’sının Değerlendirme ve Tahkiki”, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sy. 34, 2019, s. 469-499.

Şule Güldü, “Klasik Dönem Hanefî Usûlünde Ehl-i Sünnetleşmenin Bir Örneği Olarak Hüsün-Kubuh Meselesi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 47, 2019, s. 499-530.

Tahsin Görgün, “Hüsün-Kubuh Meselesi: Kadı Abdülcebbar’ın Yaklaşım Şeklinin Tahlilî Bir Tasviri veya Toplumsal Varlığı Sürdürmenin Ma’kul Yolları Üzerine Bir Araştırma”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sy. 5, 2001, s. 59-108.

Taşkıner Ketenci ve Metin Topuz, “Augustinus, Leibniz ve Kant: Kötülük Üzerine Bir Rapsodi”, *SOBİDER*, 4/18, 2017, s. 290-304.

Temel Kaçır, “Şer’î Hükümün Hitabullah Üzerinden Tanımlanması”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22/2, 2018, s. 1221-1247.

Tevhit Ayengin, “Hüsün- Kubuh Tartışmaları ve İslâm Hukukunun Kökeni Üzerine”, *Ekev Akademi Dergisi*, 16/53, 2012, s. 191-207.

Tubeur Yesilhark Özkan, “Kötülük Kavramına Bir Müslüman’ın Bakışı: Said Nursi’de Şer Kavramı”, *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*, sy. 2, 2016, s. 291-292.

Tuğba Dumangöz, “Hüsün ve Kubuh Niçin Hakikî Değil de İtibârîdir?: Seyfeddîn el-Âmidî Örneğinde Bir İnceleme”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 28/1, 2020, s. 115-151.

Tuğba Torun, “Teodise Sorununa Farklı Bir Pencereden Bakmak”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 101-112.

Tuna Tunagöz, “Mevlânâ’da Kötülük Problemi ve İlahî Adalet Savunusu”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24/2, 2015, s. 233-246.

Tuncay İmamoğlu, “Seneca Felsefesinde Kötülük Problemi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2/4, 2002, s. 51-57.

Tülin Kartal Güngör, “Baudelaire ve Kötülük Çiçekleri”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 251-265.

Tülin Kartal Güngör, “Arayış ve Kaçış Metaforu Olarak Baudelaire’in Kötülük Çiçekleri”, *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/1, 2018, s. 115-137.

Türker Armaner, “Kötülüğün Hiçliği: Spinoza”, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 39-52.

Uğur Köksal Odabaş, “Eudaimonia’nın Sokratik Görünümü: Erdem Bilgidir ve Hiç Kimse Bilerek Kötülük Yapmaz”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23/1, 2019, 93-102.

Ülker Öktem, “Platon Felsefesinde Kötülük Problemi”, *DTCF Dergisi*, 58/1, 2018, s. 641-661.

Ümit Bademkiran “Kötülük Kavramı ve Ece Ayhan’ın Eserlerine Kötülük Meselesi Bağlamında Bir Yaklaşım”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 58/2, 2018, s. 281-308.

Ünal Yerlikaya, “Fıkıh Usûlünde Neshin İmkânı Sorununun Husn-Kubh Problemiyle İlişkilendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 27, 2011, s. 87-107.

Ürün Şen Sönmez, “Türk Romanında Kötülük (Başlangıçtan 1950’ye)”, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 17/70, 2014, s. 269-318.

Ürün Şen Sönmez, “Türk Edebiyatı ve Kötülük”, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 262-294.

Vahap Ovacı, “el-Mustasfa Sistematiğinde Hüsün-Kubuh”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3/3, 2013, s. 123-131.

Vahap Ovacı, “Usûl-i Pezdevî Sistematiğinde Hüsün-Kubuh”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/4, 2013, s. 57-67.

Vecihi Sönmez, “Mevlâna Halid’in Hüsün-Kubuh Anlayışının Kelâmî Açından Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Mevlâna Halid-i Bağdadi Sempozyumu Bildirileri*, 11-13 Haziran 2010, 2012, s. 559-588.

Veli Urhan, “Leibniz ve Kötülüğün Kaynağı”, *Felsefe Dünyası*, 2/36, 2002, s. 63-67.

Veysel Kasar, “Allah’ın Adalet ve Hikmeti Bağlamında Engellilik Problemi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18/29, 2013, s. 63-104.

Yasemin Akış Yaman, “Orta Çağ’dan Varoluşçu Felsefeye: Augustinus ve Kierkegaard’da Kötülüğün Kaynağı ve Suçluluğun Devamlılığı Problemi”, *Felsefi Düşün Dergisi*, sy. 10, 2018, s. 1-17.

Yaşar Atila, “Kur’an’a Göre ‘Gill’ Kavramı Bağlamında İnsanın Kötülük Yapma Sebeplerini Anlamak”, *Academic Platform Journal of Islamic Research*, 3/3, 2019, s. 365-377.

Yaşar Türkben, “Kötülük Problemi: Gazali-Swinburne Mukayesesi”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/21, 2009, s. 89-109.

Yaşar Türkben, “Thomas Aquinas’ta Kötülük Problemi”, *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Serüveni: Antikçağ Yunan&Ortaçağ Düşüncesi II*, Celal Türer (ed.), İstanbul: İnsan Yayınları, 2015, s. 822-853.

Yaşar Türkben, “D. Z. Philips’ta Kötülük Problemi”, *Felsefe Dünyası*, 1/53, 2011, s. 175-191.

Yavuz Kızılçim, “Le Goût Du Néant (Hiçliğin Zevki)’nde Söylem Düzeyinde Olumsuzluk”, (2016), *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, sy. 7, 2016, s. 76-86.

Yaşlagül Ceran Karataş, “Ahlak, Siyaset ve Demokrasi Bağlamında Kötülük ve Şiddet”, *İnsan&Toplum*, 7/2, 2017, s. 113-140.

Yener Öztürk, “Kelâmî Açından ‘Hasenenin/İyiliğin Allah’tan, Seyyienin/Kötülüğün Nefisten’ Olduğunu Bildiren Ayetin Yorumu”, *EKEV Akademi Dergisi*, 7/16, 2003, s. 131-152.

Zeki Özcan ve Tuğba Çam, “Kötülük Problemi Neden İmana Engel Değildir?”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, 2/1, 2019, s. 51-64.

Zeliha Öteleş, “Lucianus’un Metinlerinde Theodise Tartışmaları”, *Uluslararası Samsatlı Lucianus Sempozyumu*, Adıyaman, s. 181-190.

Zeynep Talay, “Nietzsche: İyinin ve Kötünün Ötesinde Özgür Ruh Soykırım, Toplumsal Adalet ve Kötülük”, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 70-84.

Zübeyir Bulut, “Hüsün ve Kubuh Meselesinin Ahlâk Teorilerine Temel Oluşturması Bakımından Analizi”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, 13/2, 2015, s. 634-654.

Zübeyir Ovacık, “İbn Sînâ’da ‘İyi’liğin ve Kötülüğün Ontolojisi”, *Mütefekkir*, 5/10, 2018, s. 343-361.

B. Çeviri Makaleler

A. R. Mohapatra, “Kötülük Problemi”, çev. Metin Yasa, *Tanrı ve Kötülük*, Ankara: Elis Yayınları, 2016, s. 125-134.

Albert Pike, “İnsan Ruhunun İyilik ve Kötülük Kapasitesi” çev. Raşit Temel, *Mimar Sinan*, sy. 50, 1983, s. 51-57.

Alphonse Séché, Paul Bertaud, “Ah O Kötülük, Lanetlenmiş Melek Gözlerindeki Acımasız Parıltı!”, çev. Berran Gelgün, *Argos*, 2/21 1990, s. 115-124.

Alvin Plantinga, “Hür İrade Savunması”, çev. Hüsamettin Yıldırım, *Hikmet Yurdu*, 4/7, 2011, s. 217-222.

Alvin Plantinga, “Özgür İrade Savunması”, çev. Cenan Kuvancı, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 12, 2002, s. 313-329.

Alvin Plantinga, “Özgür İrade Savunması”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, 2003, s. 398-423.

Badr el-Fekak, “İskender’in İnâyе’sinin Dönüşümü: Fârâbî’de İlahî İnayet Olarak Adalet”, çev. Emine Taşçı Yıldırım, *İslâmi Araştırmalar*, 28/1, 2017, s. 76-86.

Başak Ertür, “Teröre Karşı Savaşta Düşüncenin Yükümlülüğü”, çev., Özgür İldeş, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 228-239.

Binyamin Abrahamov, “Kadı Abdülcebbar’a Göre Ölüm Vakti (Ecel) ve el-Muğni’nin Açıklamalı Çevirisi (XI, s. 3-26)”, çev. Ahmet Kayıntı-Abdülnasır Süt, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 279-305.

Burhâneddîn İbn Ebî Şerîf, “Leyse Fi’l-İmkân Savunusu [*el-Es’ile ve’l ecvibe tete’alleku bi-leyse fi’l imkân ebda’u mimma kân’dan*]”, çev. Özkan Şimşek-Erkan Baysal, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 742-744.

Celâleddîn Süyûtî, “Leyse Fi’l-İmkân Düşüncesinin Teyidi [*Teşyidu’l Erkân min Leyse fi’l-İmkân Ebda’u mimma Kân’dan*]”, çev. Özkan Şimşek-Erkan Baysal, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, İstanbul 2019, s. 735-741.

Claudia Card, “Soykırım ve Toplumsal Ölüm”, çev. Erdem Gökyaran, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 85-108.

David Hume, “Kötülük Tanrı’nın Varlığının Aleyhine Sağlam Bir Delil Oluşturmaktadır”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, 2003, s. 372-379.

Edward H. Madden, “Farklı Açılardan Kötülük Problemi”, çev. Sami Şekeroğlu, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14/21, 2009, s. 151-167.

Emmanuel Levinas, “Aşkınlık ve Kötülük”, çev. Özkan Gözel, *Tezkire: Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim*, sy. 38-39, 2004, s. 205-220.

Erich Auerbach, “Kötünün Zaferi Pascal’in Siyasi Nazariyesi Üzerine Bir Deneme”, çev. Fikret Elpe, *Cogito*, sy. 18, 1999, s. 279-299.

Gazzâlî, “Mümkün Âlemlerin En İyisi”, *İslâm Filozoflarından Felsefe Metinleri*, der. ve çev. Mahmut Kaya, İstanbul: Klasik Yayınları, 2003, s. 403-407.

Gazzâlî, “Mümkün Dünyaların En İyisi”, çev. Cafer Sadık Yaran, *Klasik ve Çağdaş Metinlerle Din Felsefesi*, Cafer Sadık Yaran (ed.), Samsun: Etüt Yayınları, 1997, s. 131-133.

George F. Hourani, “İbn Rüşd’ün İyi ve Kötü Üzerine Görüşleri”, çev. Müfit Selim Saruhan, *İslâmi Araştırmalar*, 26/3 2015, s. 107-119.

George F. Hourani, “İbn Rüşd’ün İyi ve Kötü Üzerine Görüşleri”, çev. Fethi Kerim Kazanç, *Din Felsefesi Açısından Meşşâi Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi IV*, der. Recep Alpyağlı, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 999-1013.

George F. Hourani, “Mutezili Ahlâk Kelâmında İllâhî Adâlet ve Beşerî Akıl”, çev. Fethi Kerim Kazanç, *Tabula Rasa: Felsefe-Teoloji*, 2/5, 2002, s. 207-220.

Gottfried Leibniz, “Mümkün Dünyaların En İyisi Teodisesi”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, İstanbul 2003, s. 380-387.

Gottfried Wilhelm Leibniz, “Teodize”, çev. Kaan H. Ökten, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 26-38.

Immanuel Kant, “Bütün Felsefi Teodise Denemelerinin Başarısızlığı Üzerine”, çev. Muhsin Akbaş, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, sy. 14, 2001, s. 195-208.

Immanuel Kant, “Teodise Dâhilindeki Bütün Felsefi Denemelerin Başarısızlığı Üzerine”, çev. Metin Topuz, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/50, 2017, s. 543-553.

İbn Fûrek, “Lütûf, Salah, Aslah ve Bununla İlgili Hususlarda Eş’arî’nin Görüşleri”, çev. Ahmet Emin Akyüz, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağlı, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 641-649.

İbn Sînâ ve Şarih Sirâceddin Urmevî, “İllâhî Hükme Şerrin Dahil Olma Keyfiyeti”, çev. Saim Güngör, *Din Felsefesi Açısından Meşşâi Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi IV*, der. Recep Alpyağlı, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 971-977.

İbn Sînâ, “İnayet ve Kötülüğün İlahî Kazaya Girişinin Açıklanmasına Dair”, *İslâm Filozoflarından Felsefe Metinleri*, der. ve çev. Mahmut Kaya, İstanbul: Klasik Yayınları, 2003, s. 299-306.

İbrahim el-Bikâî, “Leyse Fi'l-İmkân’ Eleştirisi”, çev. Erkan Baysal ve Özkan Şimşek, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 717-719.

İbrahim, Lutpi, “ez-Zemahşerî ve el-Beydâvî’ye Göre İlahî Adâlet Kavramı”, çev. Emrullah Yüksel ve Ömer Aydın, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 3, 2001, s. 197-208.

İmam Mâtürîdî, “Her Güzel Olan Şey Aklen Güzel ve Her Çirkin Olan da Aklen Çirkindir”, çev. Fikri Yavuz, *Din Felsefesi Açısından Mâtürîdî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi III*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2016, s. 1089-1090.

J. Meric Pessagno, “Mâtürîdî Düşüncede Kötülük (Kavramının) Kullanımları”, çev. Fethi Kerim Kazanç, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1998, sy. 10, s. 455-476.

Jean Baudrillard, “Tutkunun Kötülük Meleği”, çev. Oğuz Adanır, *Doğu Batı: Düşünce Dergisi*, 7/27, 2004, s. 83-93.

Jean Camborde, “Kötülük Çiçekleri’ni Nasıl Okumalı?”, çev. Necdet Bingöl, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 1/5, 1943, s. 45-58.

Jean-Paul Sartre, “Kötü Niyet”, çev. Merih Akal, *Felsefe Dergisi*, sy. 2, 1973, s. 111-134.

Jeff Jordon, “İlahî Sevgi ve İnsan İzdırabı”, çev. İbrahim Yıldız, *Din ve Bilim - Muş Alparşan Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, 3/1, 2020, s. 86-93.

John Hick, “Ruh-Oluşturma Teodisesi”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, 2003, s. 423-436.

John Hick, “Ruh-Yapma Teodisesi”, çev. Ferhat Akdemir, *Geleneksel ve Çağdaş Metinlerle Din Felsefesine Dair Okumalar I*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2017, s. 768-779.

John L. Mackie, “Kötülük ve Mutlak Kudret”, çev. Metin Yasa, *Klasik ve Çağdaş Metinlerle Din Felsefesi*, Cafer Sadık Yaran (ed.), Samsun: Etüt Yayınları, 1997, s. 135-152.

John L. Mackie, “Kötülük ve Mutlak Kudret”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, 2003, s. 387-397.

John L. Mackie, “Kötülük ve Mutlak Güç”, *Tanrı ve Kötülük*, Ankara: Elis Yayınları, 2016, s. 99-118.

Josef Van Ess, “Ebu İshak en-Nazzam’ın Teolojisinde Kötülük ve İlâhî Kudret”, çev. Maide Öztosun, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 255-268.

Kadı Abdülcebbâr, “Ahirette Çocukların Cezalandırma Meselesi”, çev. Hulusi Arslan, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 330-332.

Kadı Abdülcebbâr, “Allah’ın Fiilleri Olarak Elemler ve Gerçekleşme Sebepleri”, çev. Mahsum Aytepe, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 321-329.

Kadı Abdülcebbâr, “Fiillerin Yaratılması”, çev. İlyas Çelebi, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 124-145.

Kadı Abdülcebbâr, “Güdü (dâî) ve Amacın (garaz) Hakikatinin İzahı ve Bunların Övgü (Zemm) ve Yergi (Medh) ile Nitelenmesi Hakkında”, çev. Osman Demir, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 211-218.

Kadı Abdülcebbâr, “Teklif Nedir”, çev. Hasan Ocak, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, 157-162.

Kadı Abdülcebbâr, “Teklife Dair”, çev. Aydın Özdemir, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 163-180.

Kadı Abdülcebbâr, “Tevlid”, çev. Osman Demir, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 181-194.

Kasım b. İbrahim, “Mücbirenin İddialarına Reddiye”, çev. Hidayet Zertürk, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 146-156.

M. J. L. Young, “Kur’an’da Kötülük İlkesinin Ele Alınışı”, çev. Süleyman Gezer, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/3, 2003, s. 175-182.

Macid Fahri, “Mutezile’nin Özgür İrade Görüşünün Bazı Paradoksal Sonuçları”, çev. Emine Gören, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 306-319.

Mahmoud M. Ayoub, “İslâm Düşüncesinde Kötülük Sorunu”, çev. Hüsnü Aydeniz, *Din Felsefesi Açısından Mâtürîdî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi III*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2016, s. 1063-1088.

Marilyn McCord Adams, “Korkunç Kötülükler ve Tanrı’nın İyiliği”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, 2003, s. 447-457.

Mary Phil Korsak, “Havva, Kötü mü Yoksa İftiraya mı Uğradı?”, çev. Cengiz Batuk, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 31, 2011, s. 279-293.

Michael Schwarz, “Mutezili Kelâm’da İlcâ Düşüncesi Üzerine Bazı Notlar”, çev. Orhan Şener Koloğlu, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 195-210.

Paul Draper, “Kötülük Argümanı”, çev. Aydın Çavdar, *Din Felsefesi: Klasik ve Güncel Meseleler*, Paul Copan ve Chad Meister (eds.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2017, s. 201-220.

Peter Antes, “İlk Eş’arilerde Kötülük ve Şeytan Kavramları”, çev. Mehmet Çalışkan, *Din Felsefesi Açısından Eş’arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 675-681.

Peter Dews, “Adorno: Toplumsal Bir Kategori Olarak Radikal Kötülük”, çev. Şeyda Öztürk, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 124-150.

Plotinus, “Kötü’nün Doğası ve Kökeni Üzerine”, çev. Mehmet Murat Karakaya, *Eskiye*, sy. 37, 2018, s. 153-177.

R. William Hasker, “Tanrı Risk Alır”, çev. Emine Gören, *Geleneksel ve Çağdaş Metinlerle Din Felsefesine Dair Okumalar I*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2017, s. 830-842.

Randolph Crump Miller, “Kötülük Problemi ve Din Eğitimi”, çev., Hasan Dam, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 10, 1998, s. 501-512.

Richard M. Frank, “Tanrı Kötülük Yapabilir mi?”, çev. Hayrettin Nebi Güdekli, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 269-278.

Rick Rood, “Tanrı ve Kötülük: İyi Bir Tanrı Kötülüğe Nasıl İzin Verir”, çev. Metin Yasa, *Tanrı ve Kötülük*, Ankara: Elis Yayınları, 2016, s. 119-124.

Robert Brunschvig, “Mutezile ve Aslah”, çev. Hulusi Arslan, *Din Felsefesi Açısından Mutezile Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi II*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2014, s. 241-254.

S. Sayyid, “Kötü Niyet: Anti-Özcülük, Evrensellik ve İslâmcılık”, çev. Nuh Yılmaz, *Tezkire: Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim*, 9/18, 2000, s. 71-87.

Sadrüşşerîa es-Sânî, “İyilik ve Kötülük Akıl ile Tespit Edilir”, *Din Felsefesi Açısından Mâtürîdî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi III*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2016, s. 1116-1132.

Shams İnati, “İbn Sînâ'nın Teodisesi”, çev. Abdullah Demir, Tuğba Yavuz, Zeynep Sağır, *Din Felsefesi Açısından Meşşâi Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi IV*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 978-998.

Sherman A. Jackson, “Hâkimiyetin Kimyası: Bazı Eş'arîlerin Mu'tezile Etiğine Karşı Cevapları”, çev. Samet Karahüseyin, *Din Felsefesi Açısından Eş'arî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi V*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2019, s. 659-674.

St. Augustine, “İyiliğin Yokluğu Olarak Kötülük”, çev. Metin Yasa, *Klasik ve Çağdaş Metinlerle Din Felsefesi*, Cafer Sadık Yaran (ed.), Samsun: Etüt Yayınları, 1997, s. 119-130.

St. Augustine, “Kötülük İyiliğin Yokluğudur”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, 2003, s. 368-372.

St. Augustine, “Kötülük Problemi”, çev. Metin Yasa, *Tanrı ve Kötülük*, Ankara: Elis Yayınları, 2016, s. 87-98.

Steven C. Caton, “Ebu Garip ve Kötülük Problemi: Kötülüğün Yerel Temsilleri”, çev. Zeynep Serinkaya, *Cogito*, sy. 86, 2017, s. 240-260.

William Hasker, “İnsanın Özgürlüğü ve Kötülük Problemi”, çev. Fehrullah Terkan, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 53/1, 2012, s. 183/198.

William L. Rowe, “Kötülük Problemi ve Ateizmin Bazı Çeşitleri”, çev. Aydın Işık ve İsmail F. Sarı, *Geleneksel ve Çağdaş Metinlerle Din Felsefesine Dair Okumalar I*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2017, s. 797-810.

William Rowe, “Delilci Kötülük Argümanı”, çev. Osman Baş, *Din Felsefesi Seçme Metinler*, Michael Peterson vd. (eds.), İstanbul: Küre Yayınları, 2003, s. 436-446.

Zâhid Saffar el-Buharî, “Allah Zulümle Nitelenemez”, çev. Mahsum Aytepe, *Din Felsefesi Açısından Mâtürîdî Gelen-Ek-i, Klasik ve Çağdaş Metinler Seçkisi III*, der. Recep Alpyağıl, İstanbul: İz Yayınları, 2016, s. 1091-1094.

III. Tezler

A. Yüksek Lisans Tezleri

Abdulkadir Bilgin, “İbn-i Sina Felsefesinde Kötülük Problemi ve İlahi İnanet”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Çanakkale, devam ediyor.

Abdullatif Acar, “Mu'tezilenin Husun-Kubuh Anlayışı”, Iğdır Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Iğdır, devam ediyor.

Abdülgaffar Arslan, “Kelâm İlminde Husun ve Kubuh Meselesi: Ebû'l-Muin en-Nesefî, Bakıllani ve Kadı Abdülcebbar'a Göre”, Dokuz Eylül Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İzmir 1991.

Anđan Aslan, “Yezidilikte Kötülük Problemi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, İzmir, devam ediyor.

Anđan Yıldız, “Kur’ân’da Sû (Kötü) Kavramının Eğitimle İlişkisi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul 1998.

Ahmet Emre Demirci, “The Concept of Evil in the Early Modern Philosophy and Kant’s Doctrine of Radical Evil, Erken Modern Felsefede Kötülük Kavramı ve Kant’ın Felsefesinde Radikal Kötülük”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Ankara 2017.

Ahmet Nusret Özdil, “Eş’ârî Kelâm Sisteminde Kötülük Problemi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Konya 2019.

Ali Duygu, “İbn Rüşd Felsefesinde Kötülük Problemi”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Sivas 2011. (İsam’ın tez sayfasında verilen bu bilgiler problemlili gözüküyor. Çünkü gerek Yök tez sayfasında bu isme ait tez, gerekse İbn Rüşd ile ilgili tezlerde rastlanamamıştır.)

Ali Küçükayavuz, “Kötülük Problemi ve Modern Dönem Tasarım Delili”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Konya 2019.

Alper Korkmaz, “Muhammed İkalb’de Kötülük Problemi ve Teodise”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Sivas 2014.

Ayşe Cengiz, “Bediüzzaman Said Nursi’de Kötülük Problemi”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri devam ediyor.

Ayşe Kablan, “John Hick’in Din Felsefesi Bağlamında Kötülük Problemine Yaklaşımı”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Felsefe Bilim Dalı, İstanbul 2019.

Barış Uzun, “Tümeller Tartışmasına Yeniden Bakmak: Anselmus ve Ockhamlı William’da Tümeller ve Kötülük İlişkisi”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Felsefe Bilim Dalı, İstanbul 2017.

Berrak Coşkun, “Hannah Arendt’te Radikal Kötülük Problemi”, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, İstanbul 2012.

Berrin Pehlivan, “Hannah Arendt’in Temel Kavramları ve Kötülüğün Sıradanlaşması”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, Sakarya 2011.

Bilal Taşkın “Kelâmcılar ile Usulcülere Göre Hüsün-Kubuh Meselesi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul 2011.

Burcu Doğan Çeliker, “Nâmık Kemal’in İntibah Romanında ‘İyi’ ve ‘Kötü’nün İfadesi Üzerine Bir Söylem Analizi”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul 2019.

Cafer Ateş, “İslâm İnançında İlahi Adalet Kavramı”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Sakarya 2004.

Cihan Yalçınkaya, “İslâm Düşüncesinde İyimserlik”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Ankara 2003.

Duygu Erdoğan, “José Saramago’nun ‘Kabil’ Adlı Eserine Kötülük Problemi Bağlamında Metinlerarası Bir Yaklaşım”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı, Eskişehir 2018.

Dündar Akıcı, “Kâdı Abdülcebbar’da Aslah Teorisi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul 2018.

Ekrem Övünç Özbey, “Linking Ontology to Epistemology Via The Exposal of Evil in Human Freedom in F.W.J. Schelling’s Philosophy, İnsan Özgürlüğündeki Kötülüğün Schelling Felsefesi’nde İfşası ile Varlıkbilim’i Bilgikuram’a Bağlamak”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Ankara 2014.

Elif Ağalday, “Kelâmi Ahlâk Bağlamında İyi ve Kötünün Tabiatı ve İnsan Fiilleri”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Adana, devam ediyor.

Emel Şentürk, “Elmalı Hamdi Yazır’ın Tefsirinde Kötülük Problemi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İzmir, devam ediyor.

Emine Arslan, “Richard Swinburne’de Kötülük Problemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Ankara 2017.

Emrah Savaşçı, “Adli İlahi Bağlamında Engellilik”, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Malatya, 2018.

Enes Sadan, “William Hasker Bağlamında Açık Teizm’de Kötülük Problemi”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Sakarya, devam ediyor.

Erol Kiraz, “Bir Din Felsefesi Problemi Olarak İbn Arabî’de Kötülük Problemi ve Teodise”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Sivas 2013.

Ertuğrul Yılmaz, “Engelli Bireye Sahip Ailelerde Teodise Problemi: Sosyolojik Bir Bakış”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Kayseri 2020.

Esra Demirolok, “İnsan Hüriyeti Bağlamında, Matürîdî’de Kötülük Problemi”, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Şanlıurfa devam ediyor.

Esra Nur Çanga, “Kötülüğe Karşı İyilik Yapmanın İnsanı Olgunlaştırmadaki Önemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, Ankara 2008.

Esra Şahbaz, “Voltaire’in Zadiğ, Micromegas, Candide Adlı Yapıtlarında Yolculuğun İşlevi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Fransız Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Ankara 2011.

Fatih Algül, “İbn Rüşd’de Kötülük Problemi ve Teodise”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Sivas 2013.

Fatih Başelma, “İslâm Hukuk Metodolojisinde Emir ve Nehiy Hükümlerinin Hüsün-Kubuh Açısından Temellendirilmesi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Hukuku Bilim Dalı, Ankara 2012.

Fatih Fidan, “Kötülük Probleminin Felsefi Açıdan İncelenmesi”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, İstanbul 2015.

Ferman Akıncı, “İlk İslâm Fırkalarında Haricilerde İyiliği Emir ve Kötülükten Sakındırma Prensibi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul 2004.

Fırat Çelebi, “Origenes ve İbn Sînâ’da Kötülük Problemi”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Antalya 2018.

Fidan Eroğlu, “Gündelik Faşizmler: Modern Burjuva Toplumunda Kötülük ve Gündelik Yaşamda Kötülüğün Yeniden Üretimi”, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Toplumsal Düşünce Anabilim Dalı, İstanbul 2014.

Gökşen Yıldırım, “Kötülük Olgusu ve Tanzimat Devri Türk Romanında Kötülük”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elâzığ 2015.

Güldane Öztuncer Biter, “Akıl-Nakil Bağlamında Husun-Kubuh Meselesi”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Sivas devam ediyor.

Gülhan Bulut, “Gazali’ye Göre Kötü Huyları Düzeltme Yolları”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri devam ediyor.

Gülşen Keklik, “Hadis Rivâyetlerinde İyilik ve Kötülük Kavramları”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Ankara 2007.

Hacer Selçuk, “Kötülük Estetiği Bağlamında Edebiyatın Üç Kötücül Kahramanı: Mephistopheles, Lord Henry ve Suat”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul 2019.

Hale Kolkusa, “Frederick Robert Tennant’ta Kötülük-Günah İlişkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İzmir 2010.

Halis Coşkun, “İbn-i Sina’da Kötülük Problemi (Kitabu-n Necat Eseri Esas Alınarak)”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri 1998.

Halit Güldemir, “Ebu’l-Muîn En-Neseî ve Seyyid Şerif Cürçânî’ye Göre Hüsn ve Kubh Meselesi”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Kayseri 2011.

Hamdi Yalçın, “Said Nursi’de Şer Problemi”, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Van 2016.

Hande Nur Bozbuğa, “İzmir’li İbrahim Hakkı’nın Felsefe-i Ülâsı’nın Çeviri Yazısı ve Eserdeki Kötülük Probleminin Tahlili”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İstanbul 2018.

Hasan Basri Koca, “İbn Sînâ’da İna’yet”, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Bursa 1998.

Hasan Hüseyin Bircan, “Kur’an’da Kötülük Terim-Kavram ve Tasvirleri”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Konya 1993.

Hatice Kübra Armağan Gültür, “Yusuf Atılgan Kurmacasında Kötülük”, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul 2019.

Havvanur Tekin, “Kötülük Problemi Argümanlarına Zaman Perspektifinden Bakış”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, İstanbul devam ediyor.

Hikmet Ünsal, “Maturidi’de İnsan Hürriyeti Bağlamında Kötülük Problemi”, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Malatya 2018.

Huriye Kılıç, “Kuran’da İnsanın Hayır ve Şerle İmtihanı”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı Ankara 2009.

İbrahim Pehlivan, “İlk Matüridilere Göre Hüsün Kubuh Meselesi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul 1985.

İhsan Buğday, “Aquinoslu Thomas’a Göre Kötülük Problemi”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri 2008.

İlhami Erdoğan, “Gazâlî’de Kötülük Problemi”, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Bursa 1990.

İlhan Arık, “John Hick’te Kötülük Problemi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İzmir 2007.

İmge Oranlı, “The Question of Evil in Plato, Platon’da Kötülük Problemi”, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bölümü, İstanbul 2008.

İpek Budanur, “Problem of Evil and Divine Providence in Maimonides’ Philosophy, Maimonides’in Felsefesinde Kötülük Problemi ve İlahi İnanç”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Ankara 2011.

İsmail Şimşek, “Plantinga’da Tanrı ve Kötülük”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Erzurum 2006.

Kemal Bal, “Kur’an’da Hayır ve Şer”, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Malatya 2000.

Kıymet Tuğba İmamoğlu, “Arthur Schopenhauer’da Metafizik Kötülük ve Varoluşun Verdiği Acıdan Kaçış Olarak Ahlaki Eylemler”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, İstanbul 2019.

Mahmut Kayış, “Kur’an’da Kötülük Önderleri ve Onlara Uyanların Ahiret Duruşması”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, Sakarya 2008.

Maksut Ali Atamer, “Russell Felsefesinde Tanrı ve Kötülük Problemi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, İzmir 2017.

Mehmet Cüneyt Kaya, “İbn Sînâ Felsefesinde Alemin Mükemmelliği”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bilim Dalı, İstanbul 2002.

Mehmet Emin Arpacık, “Hayr ve Şerrin Allah’a Nispeti Meselesi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Ankara 2018.

Mehmet Eren Gedikli, “Spinoza’da Bazı Din Felsefesi Meseleleri”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Konya 2013.

Mehmet Süreyya Küçük, “İlâhî Adâlet (Teodise) Perspektifinden Gazâlî ile Leibniz’in Karşılaştırılması”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Kahramanmaraş 2012.

Melike Koç, “Jean Jacques Rousseau’da Kötülük Problemi”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Sakarya 2018.

Meryem Çatal, “Yalancı Paradoksu ve Hüsün-Kubuh Meselesine Delil Oluşu: Devvânî’nin ‘Cezrü’l-Esam’ Adlı Risâlesi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul 2018.

Mesut Artık, “Fetret Ehlinin İlahi Adalet Açısından Durumu”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Bilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İzmir 2019.

Metin Yasa, “Çağdaş İngiliz Felsefesinde Kötülük Problemi”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Samsun 1994.

Musa Ataoğlu, “İnsan Farklıklarının İlahi Adaletle İlişkisi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Kahramanmaraş 2020.

Mustafa Çağrı Günday, “Leibniz ve Kant’ta Teodise”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, Elâzığ 2018.

Mustafa Ersözlü, “Bertrand Russell’a Göre Kötülük Problemi”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri 1994.

Mustafa Yanan, “Yeniçağ Felsefesinde Teodise Problemi (Özellikle Bunun Leibniz’de Temellendirilmesi)”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Felsefe Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 2002.

Muzaffer Barlak, “Kur’an-ı Kerim’e Göre Hüsün Kubuh Problemi”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Samsun 2010.

Mücahit Yılmaz, “Toplumsal Değişme ve Kötülük Problemi: Şeytan’ın Beşerî Eylemlere Müdahale Algısındaki Değişimler (Veziroğlu Örneği)”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Samsun devam ediyor.

Mürsel Gündoğdu, “Farabi’de İyilik Kavramı (Tahsilü’s-Seade Adlı Kitabı Esas Alınarak)”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri 1996.

Nazim Mustafayev, “İbni Sina’da Kötülük Problemi”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Konya 2011.

Neslihan Demirci, “Fyodor Mihayloviç Dostoyevski’nin Eserlerinde Kötülük Problemi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İstanbul 2019.

Nilay Karataş, “Origenes’te Ruh ve Kötülük Problemi”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Erzurum 2019.

Nurten Kiriş, “Arthur Schopenhauer’de Kötülük Problemi ve Kötümserlik”, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bölümü, Felsefe Anabilim Dalı, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, Muğla 2008.

Nusret Taş, “İhvan-ı Sefa Risalelerinde Kötülük Problemi”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Elâzığ 2017.

Özcan Akdağ, “Kötülük Problemi ve Özgür İrade Savunması”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Ankara 2006.

Özgür Taş, “Hannah Arendt’te ‘Kötülüğün Sıradanlığı’ Kavramının Sıradanlaşan Apolitik Bireylerin Zihin-Eylem Kopuşuna Dayalı Kaynağı”, Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Mardin 2019.

Rabia Küçük, “Kötülük Problemi Çerçevesinde Leibniz ve Voltaire’in Görüşlerinin Karşılaştırılması”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Konya 2019.

Recai Aktürk, “İbn Arabî’de Kötülük Problemi ve Teodise”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Sivas devam ediyor.

Recep Ekiz, “İmam Mâtürîdî’ye Göre Hüsün ve Kubuh”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Sivas 2010.

Reyhan Şenocak, “Kötülük Problemi: Yunus Emre Örneği”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Samsun 2019.

Rıdvan Gelir, “Mevlana’nın Mesnevisinde Kötülük Problemi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Çanakkale 2008.

Sadberk Ersoy, “Sibirya Türk Destanlarında Kötülük Kavramının İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul 2018.

Salih Sezik, “Gazâlî ve Leibniz’de Kötülük Problemi ve Teodise”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Sivas 2007.

Sariye Yaşar Ergüner, “Gazâlî’de İlâhî Adâlet”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Sivas 2008.

Savaş Şimşek, “İbnü’l-Hümâm’ın Hüsün-Kubuh Anlayışı”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Konya devam ediyor.

Selim Yavuz, “Gazâlî’de Kötülük Problemi”, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Bursa 2001.

Selin Marangoz, “Charles Dickens`in Oliver Twist, David Copperfield ve Büyük Umutlar (Great Expectations) Adlı Romanlarındaki İyilik ve Kötülük Kavramları”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat Anabilim Dalı, Ankara 2000.

Selma Aydın Bayram, “The Relation of Freedom And Evil in Kant` s Moral Philosophy, Kant` ın Ahlak Felsefesinde Özgürlük ve Kötülük İlişkisi”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Bölümü, Ankara 2006.

Sema Varol, “İbn Sînâ’nın Felsefesinde Kötülük Problemi ve İlâhî İnanç”, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Malatya 2019.

Serdar Aydın, “Kötünün Estetiği”, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, Ankara 2018.

Serkan Çetin, “Fahreddin er-Râzi’de Hüsn-Kubh Meselesi”, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Bursa 2019.

Sevda Bağış Yaman, “Geç Dönem Stoa Felsefesinde Kötülük Problemi”, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Felsefe Bilim Dalı, Van 2019.

Sevgi Korkut, “Dostoyevski ve Tolstoy’da Kötülük Problemi”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İstanbul devam ediyor.

Sevgican Akça, “Kötülük Problemine İki Bakış: Augustinus ve Spinoza”, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi Anabilim Dalı, Adana 2020.

Sibel Erdamar, “İyinin ve Kötünün Ötesinde: Marquis De Sade”, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Kuramı ve Eleştiri Anabilim Dalı, İstanbul 2017.

Süleyman Tuğrul, “Sadruşşeria’da İyilik ve Kötülük Problemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Ankara 1995.

Sümeyye Şat, “Osmanlı Türkiyesi Yeni İlm-i Kelâmcılarına Göre Kötülük Problemi ve Teodise”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Erzurum 2012.

Sümeyye Ülger, “Musa-Hızır Kıssasının Husun-Kubuh Bağlamında Şer Problemine Göre Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul devam ediyor.

Şehmus Bayler, “Kelâmcılara göre Hüsün-Kubuh ve Değerlendirilmesi”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Konya 2006.

Şeyma Aydoğan (Deniz), “Ebû Bekir Râzi’de Kötü Huyları Düzeltme Yolları”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri 2011.

Şeyma Subaşı, “Cahit Zarifoğlu Şiirinde İyilik ve Kötülük İmgeleri”, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul 2019.

Şeyma Yelten, “Farklı İnanç Çevrelerinde Doğmuş Olmanın İlâhî Adâlet Açısından İzahı”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Tokat 2019.

Tahir Demir, “Bedensel Engellilik Örneğinde Kötülük Problemi”, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Çorum 2019.

Tahir Karaç, “Murtaza Mutahharî’de İlahî Adalet”, Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Van 2019.

Tolga Naldan, “İmam Maturidi’nin Kötülük Problemine Yaklaşımı”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Sivas 2019.

Tuğba Çam, “Kötülük Problemi Gerçek Bir Problem midir?”, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Bursa 2019.

Tuğba Dumangöz “Hüsün-Kubuh Açısından İlahi Fiiller: Seyfeddin el-Amidi Örneği”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul 2017.

Tuğba Yazıcı, “Hannah Arendt’te Radikal Kötülük”, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Felsefe Bilim Dalı, İstanbul 2018.

Ümit Bademkiran, “Ece Ayhan’da Kötülük Problemi”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul 2018.

Üveys Ateş, “Kur’an’da İyiliği Tavsiye ve Kötülükten Sakındırma”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Tefsir Bilim Dalı, İstanbul 2013.

Vahide Nur Durak, “Kelâmda Salah-Aslah Sorunu ve Günümüz Kötülük Problemi (Teodise) Tartışmaları”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Çanakkale 2020.

Vicdan Hilal Kocabaş, “Mevlânâ’nın Mesnevî’sinde Kötülük Problemi”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İzmir 2010.

Yahya Dertli, “Kur’ân-ı Kerîm’in İyiliği Emretme ve Kötülükten Kaçındırma İlkesinin Mu’tezile Düşüncesindeki Kullanım Alanı”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Kahramanmaraş 2006.

Yıldız Cesur, “Fahreddin er-Râzî’de Hayır ve Şer”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Anabilim Dalı, Isparta 2019.

Yunus Şanlı, “İslâm Mezheplerinin İyiliği Emretme ve Kötülükten Alıkoyma Konusuna Yaklaşımları”, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, Sivas 2004.

Yusuf Dilek, “Hadisler Işığında Kötülüğün Allah’a Nispeti”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Hadis Bilim Dalı, Isparta 2019.

Zehra Arslanboğa, “Kant’ın Felsefi Teodiseleri Eleştirisi ve Teodise Anlayışı”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İstanbul 2015.

Zeynep Kılıçer, “Kötülük Problemine Din Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı, Ankara 1997.

Ziya Güler, “Kur’an’da Kötülük (Şer) Problemi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Konya devam ediyor.

Zöhre Yücekaya, “İbn Sînâ’da Kötülük Çeşitleri ve Ahlaki Kötülüğün Vicdan Açısından Değerlendirilmesi”, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Denizli 2019.

Zübeyde Kübra Tomaşoğlu Büyükbaş, “Kierkegaard’ın Felsefesinde Kötülük Problemi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Konya 2019.

B. Doktora Tezleri

Ahmet Uğurlu, “Schopenhauer’de İrade Ahlâk İlişkisi”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 2013.

Ayşegül Yılmaz, “Fıkıh Usûlünde Husûn-Kubuh: el-Mu’temed ve el-Mustasfâ Karşılaştırması Işığında”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Hukuku Bilim Dalı, İstanbul 2012.

Emine Ögük, “Mâtürîdî’nin Düşünce Sisteminde Şer-Hikmet İlişkisi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul 2007.

Emine Taşçı Yıldırım, “Klasik Felsefede ve İslam Felsefesinde İnyet: İbn Sînâ Örneği”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, İslâm Felsefesi Bilim Dalı, Ankara 2017.

Esra Çelik, “Maturîdî’de İyilik Kötülük Problemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Ankara devam ediyor.

Etrit Shkrelı, “Hannah Arendt’s Conceptualizations of Evil (Hannah Arendt’in Kötülük Kavramsallaştırması)”, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.

Fatma Somuncuoğlu, “Panteizm ve Kötülük Problemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Ankara devam ediyor.

Haydar Yıldırım, “Mukaddimât-ı Erbaa Literatürü Bağlamında Müteahhir Mâtürîdiyye’de İrade Sorunu”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul devam ediyor.

Hulusi Arslan, “Mu’tezile’ye Göre İyilik ve Kötülük (Husn ve Kubh) Problemi”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Kayseri 2000.

İbrahim Yıldız, “Teizm ve Ateizm: Delilci Kötülük Problemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Ankara devam ediyor.

Lütfullah Cebeci, “Kur’an’da ve Kâinata Şer Problemi”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri, Tefsir Bilim Dalı, Erzurum 1981.

Mahsum Aytepe, “Kadı Abdülcebbar’da Lütuf Teorisi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Ankara 2014.

Metin Özdemir, “İslâm Kelâmında Kötülük Problemi”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Ankara 1998.

Metin Topuz, “Kötülük Kavramı Hakkında Üç Perspektif: Augustinus, Kant ve Nietzsche”, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Mersin 2017.

Mustafa Kaya, “Leibniz’in Theodicee’sinde Kötülük Problemi”, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Sistemantik Felsefe ve Mantık Bilim Dalı, İzmir 2014.

Mustafa Sarioğlu, “Kelâmi Bir Problem Olarak Kur’an’da Kötülük ve Şeytan”, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, Çorum devam ediyor.

Oya Esra Bektaş, “Kötülüğün Ontolojisi: Schelling’in Über Das Wesen Der Menschlichen Freiheit: Und Die Damit Zusammenhängenden Gegenstände’si Üzerine Bir Çözümleme”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Sistemantik Felsefe ve Mantık Bilim Dalı, Ankara 2012.

Rafiz Manafov, “John Hick’in Din Felsefesinde Kötülük Problemi ve Günümüz Açısından Teodise”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İstanbul 2006.

Saadoon Ahmed, “Kadi Abdulcebbar ve Fahrüddin er-Razi’nin Husn-Kubh Anlayışlarının Karşılaştırılması”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelâm Bilim Dalı, İstanbul devam ediyor.

Selçuk Güzel, “İşraki Düşüncede Kötülük Problemi”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Çanakkale devam ediyor.

Şule Aktı, “Osmanlı Dönemi Fıkıh Usûlü Çalışmaları: Hüsün-Kubuh Zeminde Oluşan Mukaddimât-ı Erbaa Literatürü”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Hukuku Bilim Dalı, Samsun 2019.

Şükrü Topuz, “İbn Arabi Metafizisinde Kötülük Problemi”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, İstanbul 2019.

Uğur Ak, “Gazâlî’de Kötülük Problemi”, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Felsefesi Bilim Dalı, Konya 2016.

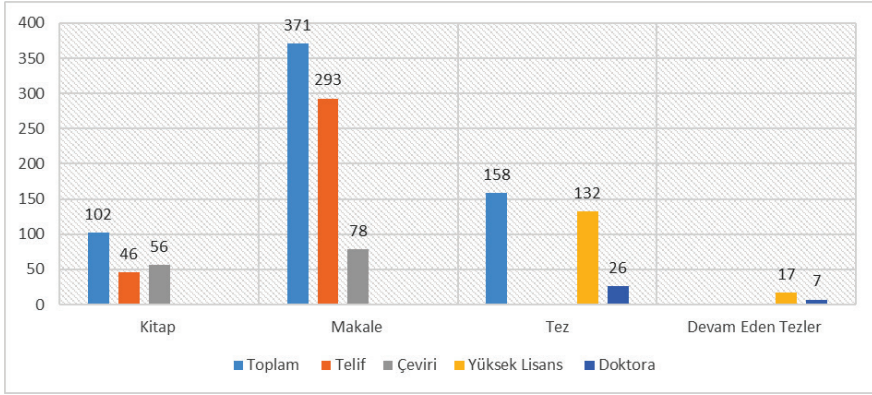
Ürün Şen, “Türk Romanında Kötülük: Başlangıçtan 1950’ye”, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Denizli 2012.

Vahap Ovacı, “İslâm Hukuk Metodolojisinde Aklın Teşrii Rolü (Usûl-ü Pezdevî ve el-Mustasfâ Örneğinde Hüsün-Kubuh)”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Hukuku Bilim Dalı, Erzurum 2013.

Zehra Vahapoğlu Bindedes, “Arthur Schopenhauer’da Kötülük Problemi ve Mutluluğun İmkânı”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, Felsefe Tarihi Bilim Dalı, Erzurum 2019.

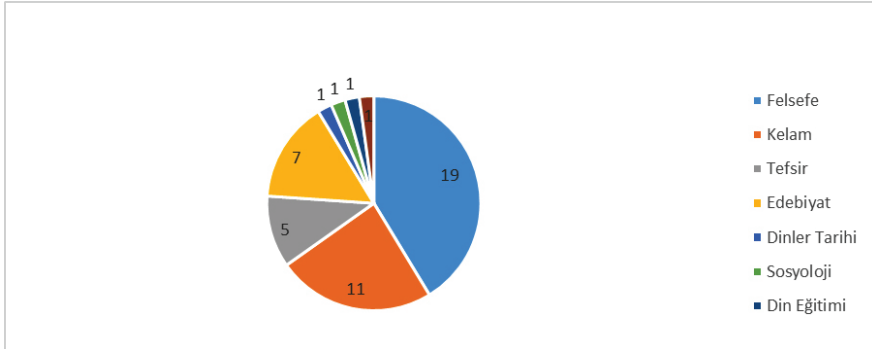
Sonuç ve Değerlendirme

Kötülük sorunu ve teodiseye dair Türkçe literatürde ulaşabildiğimiz toplam çalışma sayısı, bazı farklı çeviri metinlerle birlikte, 631’dir. Bunlar arasında 46 telif, 56 çeviri kitap olmak üzere, toplam kitap sayısı 102’dir. Bu kitaplar arasında özellikle felsefe ve edebiyat alanında yapılan çalışmaların yoğunluğu dikkat çekmektedir. Telif edilen makalelerin sayısı 293, çeviri makalelerin sayısı ise 78 adet olmak üzere, toplam makale sayısı 371’tir. Toplam 158 tezin 132 tanesi yüksek lisans, 26 tanesi ise doktora düzeyinde yapılmış tezler olarak görülmektedir. Bu tezler arasında ise 17 adet yüksek lisans, 7 adet ise doktora tezi devam etmektedir. Devam eden tezlerin sayısı, konunun son yıllarda daha fazla çalışıldığını açıkça göstermektedir.

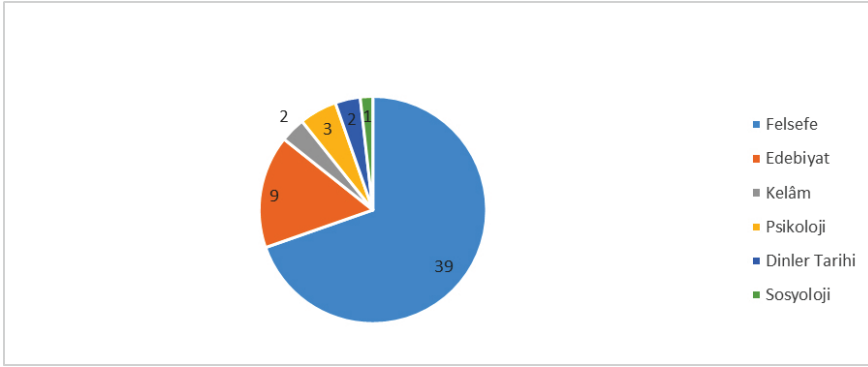
Grafik 1. Kötülük Sorunu ve Teodiseye Dair Yapılan Çalışmalar

Telif edilen kitapların 19'u felsefe, 11'i kelâm, 5'i tefsir, 7'si edebiyat, 1'i dinler tarihi, 1'i sosyoloji, 1'i din eğitimi ve 1'i tasavvuf olmak üzere toplamı 46'dır.

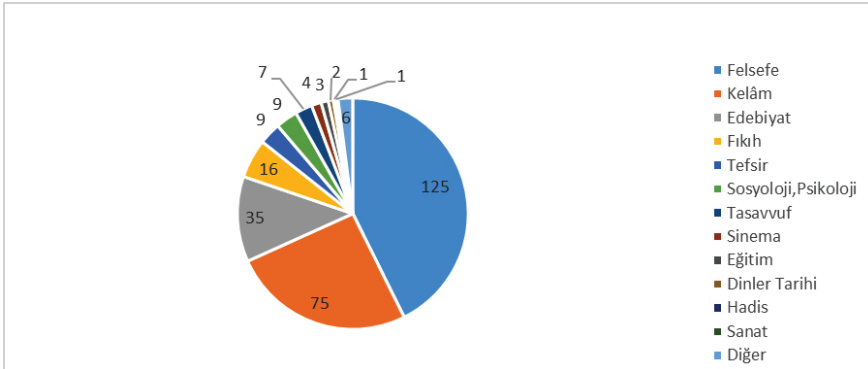
Grafik 2. Telif Kitapların Alanlara Göre Dağılımı

Çeviri kitaplar, felsefe 39 adet, edebiyat 9 adet, kelâm 2 adet, psikoloji 3 adet, dinler tarihi 2 adet, sosyoloji 1 adet olmak üzere toplam 56 adettir. Hem telif hem de çeviri eserlerde en fazla çalışmanın olduğu alan felsefedir. Telif kitaplarda felsefeden sonra ikinci sırada kelâm varken, çeviri eserlerde kelâmın sırasını edebiyat almaktadır.

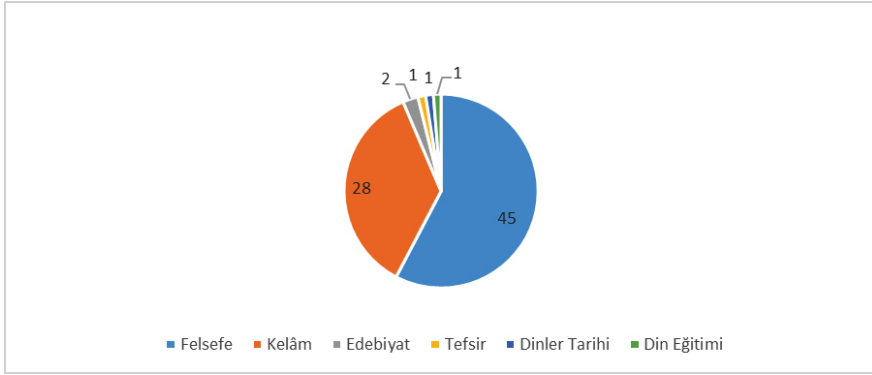
Grafik 3. Çeviri Kitapların Alanlara Göre Dağılımı

293 telif makalenin alanlardaki dağılımı ise şöyledir: Felsefe 125, kelâm 75, edebiyat 35, fıkıh 16, tefsir 9, sosyoloji-psikoloji 9, tasavvuf 7, sinema 4, eğitim 3, dinler tarihi 2, hadis 1, sanat 1, diğerleri 6 adettir.

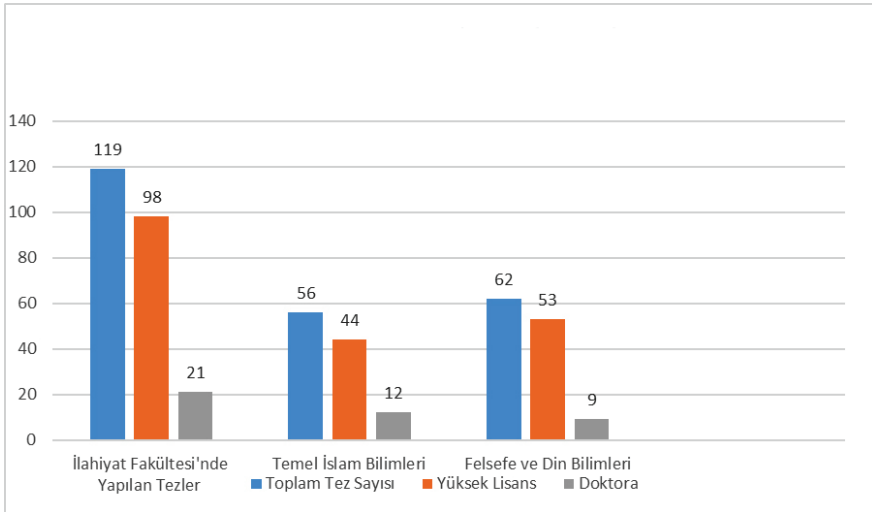
Grafik 4. Telif Makalelerin Alanlara Göre Dağılımı

78 çeviri makalenin, 45'i felsefe, 28'i kelam, 2'si edebiyat, 1'i tefsir, 1'i dinler tarihi ve 1'i din eğitimi alanındadır.

Grafik 5. Çeviri Makalelerin Alanlarına Göre Dağılımı

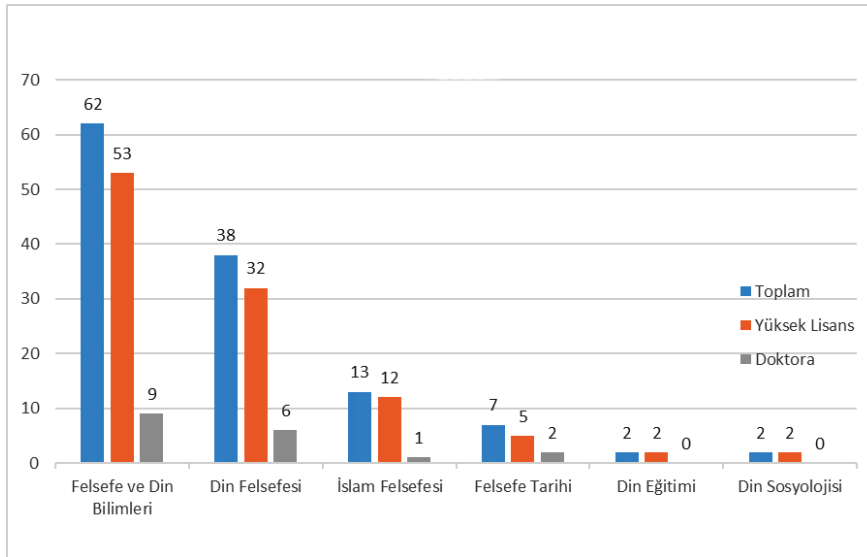
Tezlerin İlahiyat Fakültesi çerçevesinde bir taksimi yapıldığında, toplam 119 tez bulunduğu görülmektedir. Bunların 98'i yüksek lisans, 21'i ise doktora düzeyinde yapılan çalışmalardır. Felsefe ve din bilimleri alanındaki toplam 62 adet tezin 53'ü yüksek lisans, 9'u ise doktora düzeyindedir. Temel İslâm bilimlerinde yapılan tezlere bakıldığında 44'ü yüksek lisans, 12'si doktora olmak üzere toplam 56 tez bulunmaktadır.

Grafik 6. Tezlerin İlahiyat Fakültesi'ndeki Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Felsefe ve din bilimleri anabilim dalında yapılan tezler açısından baktığımızda, din felsefesinin doğal olarak en fazla çalışma yapılan bilim dalı olduğu

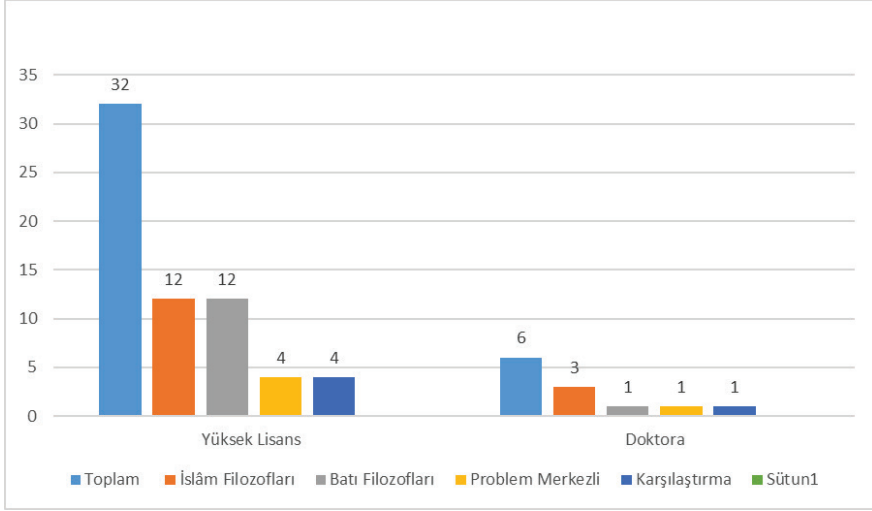
görülmektedir. Din felsefesi alanında, 32'si yüksek lisans 6'sı doktora olmak üzere toplam 38 tez varken, İslâm felsefesi alanında 12 yüksek lisans, 1 adet doktora tezi bulunmaktadır. Bu alanda doktora tez çalışmasının azlığı dikkat çekicidir. Felsefe tarihi alanında 5 yüksek lisans, 2 doktora olmak üzere toplam 7 tez çalışması yapılmıştır. Din eğitimi alanında 2 yüksek lisans ve din sosyolojisi alanında da 2 yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Mantık ve dinler tarihi alanlarında da herhangi bir tez çalışmasının olmaması dikkatlerden kaçmamaktadır. Oysa mantıksal kötülük sorunu şeklindeki kötülüğün bir türü bulunmakta ve sorun önermeler açısından tartışılmaktadır. Dolayısıyla mantık anabilim dalının bakış açısından kötülük sorununun ele alınması, özel bir öneme sahip olacaktır. Dinler tarihi ise kötülük sorununun temel referans metinlerini ele aldığı için aslında ciddi bir çalışma alanıdır. İster teistik dinler ister diğer dinler olsun, hepsinin kutsal kabul ettiği metinlerde bu can alıcı sorun, çok detaylı bir şekilde ele alınmakta ve diğer tüm alanları etkilemektedir.

Grafik 7. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yapılan Tezlerin Bilim Dallarna Göre Dağılımı

Din felsefesi alanında yapılan tezlerin hem yüksek lisans hem de doktora düzeylerinde çalışılan konuların çoğunluğunun İslâm düşünce geleneğindeki düşünürlerin olduğu dikkat çekmektedir. Din felsefesine dair yapılan yüksek

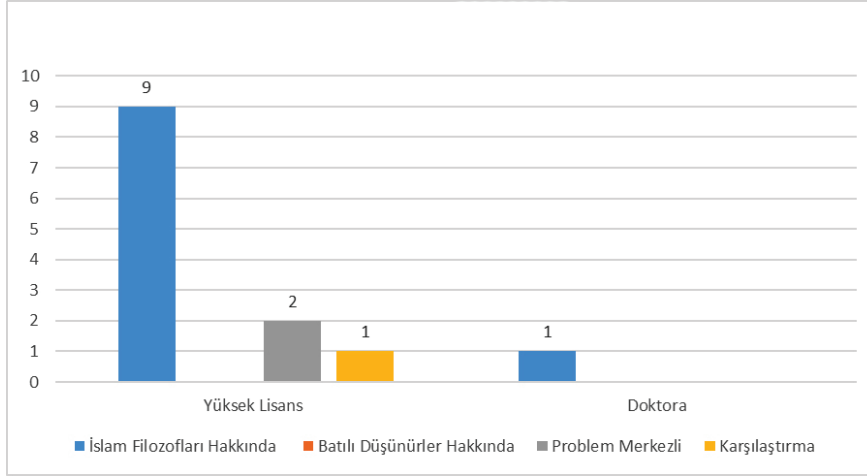
lisans tezlerinin 12'si İslâm düşünürlerini¹⁵, 12'si ise Batı düşünürlerini¹⁶ merkeze alarak, 4'ü problem merkezli¹⁷ ve 4'ü de karşılaştırma¹⁸ yoluyla yapılan tezlerdir. Din felsefesi doktora tezlerinin 3 tanesi tamamlanmış, diğer 3 tanesi de devam etmektedir. Bu tezlerin 3'ü İslâm düşüncesi¹⁹ ve 1'i Batı düşüncesinde kişi merkezli,²⁰ 1'i problem merkezli,²¹ 1'i ise karşılaştırma²² yoluyla yapılmış ve yapılmakta olan çalışmalardır.

Grafik 8. Din Felsefesi Bilim Dalında Yapılan Tezlerin Dağılımı

- 15 Bu tezlerin 9'u İslâm filozofları hakkındadır. Bunlar arasında 3 tez İbn Sînâ, 2 tez ise Mevlânâ'ya dair yapılmış tezlerdir. İbn Rüşd, İbn Arabî, İhvân-ı Sâfâ, ve Yunus Emre de diğer tezlerin konusudur. Çağdaş İslâm düşüncesinde 3 tez ise Muhammed İkbâl, Bediüzzaman Said Nursî ve İzmirli İsmail Hakkî'ya tahsis edilmiştir.
- 16 T. Aquinas, B. Spinoza, I. Kant, S. Kierkegaard, M. Dostoyevski, B. Russell, R. Swinburne, W. Hasker, F. R. Tennant, A. Plantinga, J. Hick ve Çağdaş İngiliz felsefesi üzerine yapılmış çalışmalardır.
- 17 Bu tezlerin biri Kur'an, biri özgür irade, biri bedensel engellilik ve diğeri ise gerçeklikle kötülük sorununun ilişkisini irdelemeye çalışan tezlerdir.
- 18 Karşılaştırma yoluyla yapılan tezlerde de aynı anabilim dalında aynı kişileri karşılaştıran tezler görülebilmektedir. Gazzâlî ve Leibniz 2007 ve 2013 yıllarında iki kez çalışılmıştır. Karşılaştırmalı tezlerin diğeri ise Leibniz-Voltaire ve Dostoyevski-Tolstoy üzerine yapılmıştır.
- 19 Gazzâlî, İbn Arabî ve İshrâkî Düşünce üzerine yapılmış tezlerdir.
- 20 John Hick üzerine yapılmış bir çalışmadır.
- 21 Panteizm açısından ele alınan bu tez devam etmektedir.
- 22 Tezim ve ateizm açısından ele alınan bu tez devam etmektedir.

Toplam 12 tezin bulunduğu İslâm felsefesi alanındaki yüksek lisans tezlerinin 9'u İslâm filozoflarını merkeze alan,²³ 2'si problem merkezli,²⁴ 1'i de karşılaştırma yoluyla²⁵ yapılan tezlerdir. Doktora alanındaki tek çalışma ise İbn Sînâ'nın inayetinin kötülük sorunuyla ilişkisinin ele alındığı bir tezdır.

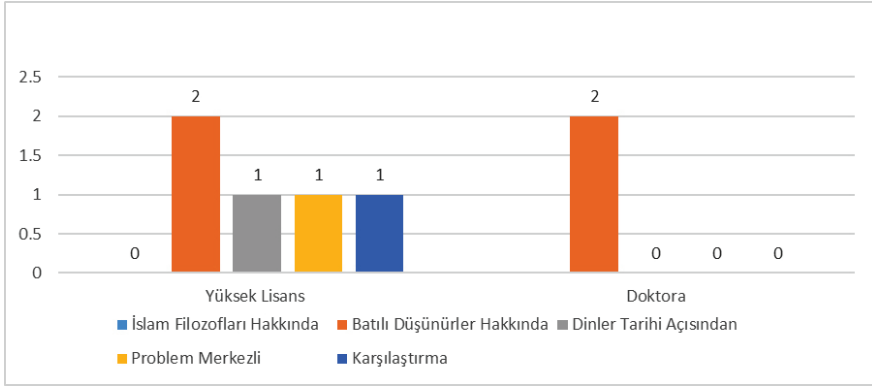
Grafik 9. İslâm Felsefesi Bilim Dalında Yapılan Tezlerin Dağılımı

İlahiyat Fakültesi felsefe ve din bilimleri anabilim dalı altındaki felsefe tarihi alanında ise Russell ve Kant gibi isimlerin ayrı ayrı çalışıldığı tezlerin yanı sıra Leibniz ile Kant'ın karşılaştırıldığı ve Yezidilik gibi dinler tarihi alanına yakın yapılmış yüksek lisans tezleri ve son olarak problem merkezli bir çalışma bulunmaktadır. Doktora da ise var olan iki çalışmanın ikisi de A. Schopenhauer ile ilgilidir.

23 Bunlar arasında Gazzâlî, 1990 ve 2001 yıllarında iki kez çalışılmış ve şu an tamamlanmamış olan bir tez ile çalışılmaya devam edilmektedir. Aynı şekilde iki farklı isim tarafından çalışılan İbn Sînâ da hem din felsefesi hem de İslâm felsefesi açısından tüketilemeyen önemli bir isimdir! Diğer tezler ise Fârâbî, İbn Arabî, Ebubekir er-Râzî ve çağdaş İslâm düşünürleri arasında sayılabilecek Murtaza Mutahharî hakkında yapılmıştır.

24 Biri iyimserlik açısından diğeri Kur'an-ı Kerim'de ele alınışı açısından yapılmış tezlerdir.

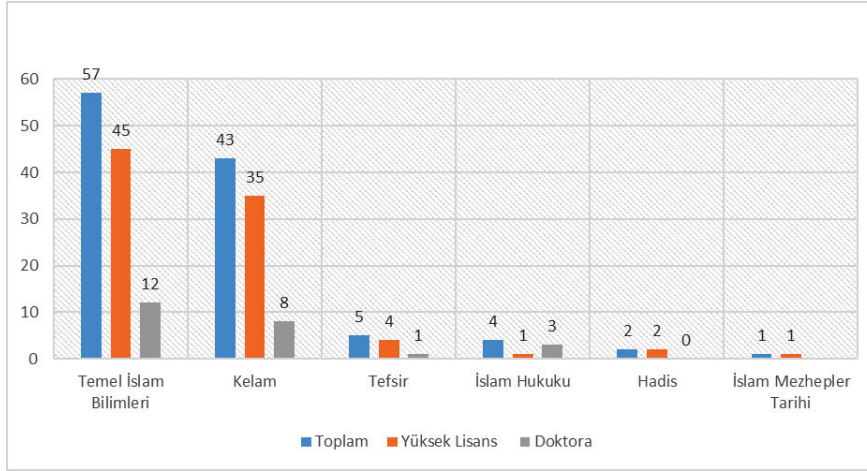
25 Origenes-İbn Sînâ karşılaştırılmıştır.

Grafik 10. Felsefe Tarihi Bilim Dalında Yapılan Tezlerin Dağılımı

Temel İslâm bilimlerinde²⁶ en fazla tez kelâm alanında yapılmıştır. Zira kötülük sorunu, en fazla kelâmî tartışmalarda görülmektedir. Toplam 43 tezin çalışıldığı kelâm alanında, 35 yüksek lisans, 8 doktora tezi bulunmaktadır. Tefsir alanında 4 yüksek lisans, 1 doktora tezi olmak üzere toplam 5; İslâm hukuku alanında 1 adet yüksek lisans, 3 adet doktora tezi olmak üzere toplam 4; hadis alanında 2 adet sadece yüksek lisans çalışması ve son olarak İslâm mezhepler tarihi alanında 1 adet sadece yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu iki alanda herhangi bir doktora çalışması yapılmamıştır. Temel İslâm bilimlerinde en dikkat çekici olan, tasavvuf alanında herhangi bir tezin olmamasıdır. Oysa ki tasavvufî gelenekte her ne kadar, kötülük sorunsal olarak değerlendirilmese de Mevlânâ, Yunus Emre, İbn Arabî, Sadreddin Konevî ve Davud-i Kayserî gibi birçok mutasavvıfın kötülük sorununu farklı tarzlarda ele aldıkları bilinmektedir.

²⁶ Bu alandaki tezlerden birinin İsam'da tamamlandığı bilgisi verilmektedir. Ancak YÖK'ün tez taramasında, böyle bir başlıkta tez olmadığı gibi, yazara ait bir tez bulunmamakta ve danışman tarafından da böyle bir isimle tez çalışması yaptırıldığı görülmemektedir.

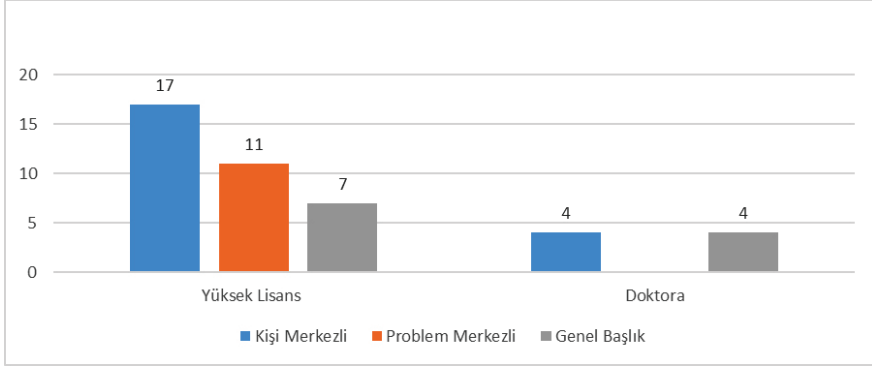
Grafik 11. Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalında Yapılan Tezlerin Bilim Dallarna Göre Dağılımı

Kelâm alanında yapılan tezlerin dağılımı şu şekildedir: Yüksek lisans tezlerinin 35'inden 17'si kişi merkezli,²⁷ 11'i problem merkezli,²⁸ 7'si ise ya genel bir başlık halinde ya da bir mezhebi²⁹ merkeze alarak hazırlanmış tezlerden oluşmaktadır. 8 doktora tezinin 4'ü kişi merkezli, 4'ü tek mezhebi veya daha genel başlıklarla hazırlanmıştır.

27 Dört tez Mâtürîdî, iki tez Kâdî Abdülcebbar, iki tez Ebu'l-Muîn en-Neseî ile ilgilidir. Diğer isimler ise Eş'arî, Gazzâlî, Seyfeddin Amidî, Sadrüşşeria, İbnü'l-Hümâm, Bakıllânî, Cürcânî, Fahreddin Râzî, Devvânî, Said Nursî, Elmalılı Hamdi Yazır'dır. Bu düşünürlerin çoğu tek bir tezin konusu olmasına rağmen, bir tezde iki (Ebu'l-Muîn en-Neseî ile Seyyid Şerif Cürcânî) veya üç kişinin (Ebu'l-Muîn en-Neseî, Bakıllânî ve Kâdî Abdülcebbar) birlikte ele alındığı da tezler de mevcuttur.

28 Konu veya problem merkezli bu tür tezlerin ikisi doğrudan ve genel olarak Kur'an açısından, biri Musa-Hızır kıssası açısından, biri Kur'an'daki hüsn ve kubuhun Mutezilî düşünceye yansımaları, biri İslâm inancı açısından ve biri de hayr ve şerrin Allah'a nispet edilmesi açısından olmak üzere toplam altı tez, kötülük sorununu Kur'an merkezli ele almıştır. Diğer problem merkezli tezlerin temel konuları ise akıl-nakil bağlamında, fetret ehli, insanın farklılıkları, farklı inanç çevrelerinde doğma, engellilik, kelâmî ahlak açısından kötülük sorununu ele almıştır.

29 Genel başlıkta işlenen tezlerden biri kelamcılara göre, biri yeni ilm-i kelamcılara göre, biri ilk Mâtürîdîlere göre, biri kelâmcılar ve usûlcülere göre; tek mezhebin görüşü çerçevesinde ele alınan tezler ise Mutezile'ye göre, Haricîler'e göre ele alınmıştır.

Grafik 12. Kelâm Bilim Dalında Yapılan Tezlerin Dağılımı

Tefsir alanında yapılan toplam 5 tezin 4'ü yüksek lisans tezidir. Bunların hepsini de Kur'anî teodise bağlamında çalışılmış tezler olarak görmek mümkündür.³⁰ Tek doktora tezi ise Kur'an'da ve kâinatta kötülük sorunu şeklinde konuyu geniş bir açıdan ele alan ilk çalışmalardan biridir.³¹

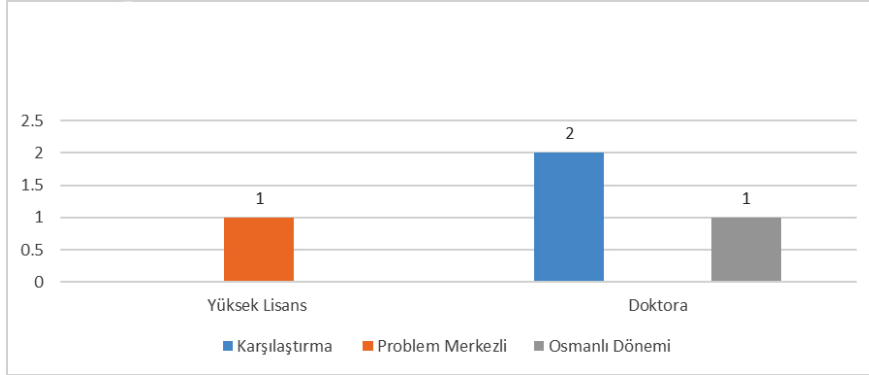

Grafik 13. Tefsir Bilim Dalında Yapılan Tezlerin Dağılımı

30 Bu tezlerin biri kötülüklerin insanı olgunlaştırması, (bu tür teodiselere Hick'in "ruh-yapma teodisesi"ne benzer olarak, *ahlâkî olgunlaştırma teodisesi* denebilir) biri insanın imtihan edilmesi, biri kötülük liderlerinin ahiretteki duruşması şeklinde (*eskatolojik/uhrevî teodise* denebilir) diğeri de iyiliği emretmenin kötülüğü nehyetme ile ilgili yapılmış tezdur.

31 1981 yılında tamamlanmış bu tez *Kur'an'da Şer Problemi* olarak Akçağ Yayınları tarafından 1985 yılında basılmıştır.

İslâm hukuku alanındaki tek yüksek lisans tezi problem merkezli bir tezdır.³² 3 doktora tezinin ikisi karşılaştırma³³, diğeri de Osmanlı dönemi ile ilgilidir.³⁴ İslâm mezhepler tarihi alanıyla ilgili tek tez, mezheplerin iyiliği emretme, kötülüğü yasaklama konusuna bakışını ele alan bir çalışmadır.

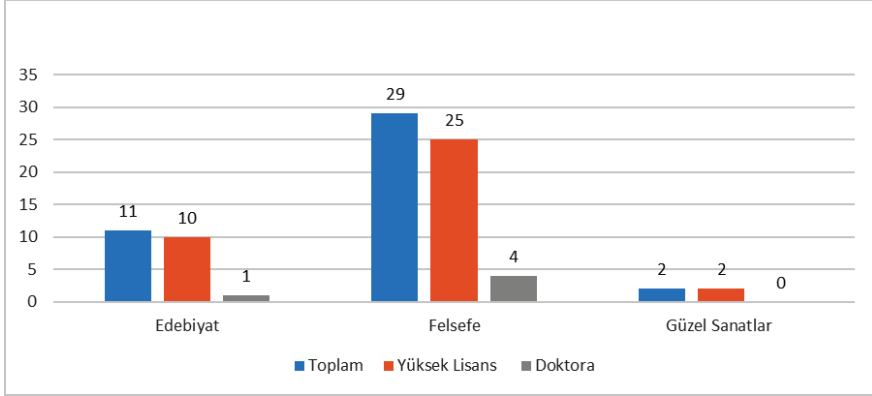
Grafik 14. İslâm Hukuku Bilim Dalında Yapılan Tezlerin Dağılımı

Kötülük sorunu İlahiyat fakültesinin anabilim dallarında ele alındığı gibi, yoğun olmasa da özellikle felsefe ve edebiyat bölümlerinde de ele alınmıştır. Felsefe bölümlerinde 22 yüksek lisans, 4 doktora tez çalışması yapılmıştır. Son olarak Güzel Sanatlar alanındaki yapılmış 2 yüksek lisans tezini de felsefi içerikli olduğu için, buraya dâhil etmenin uygun olacağı düşünülmüştür. Bu tezlerden biri, kötünün estetiğine dair problem merkezli, diğeri ise *Marquis de Sade*'i konu edinen kişi merkezli bir çalışmadır.

32 Emir ve nehiy hükümleri, hüsün-kubuh açısından ele alınmıştır.

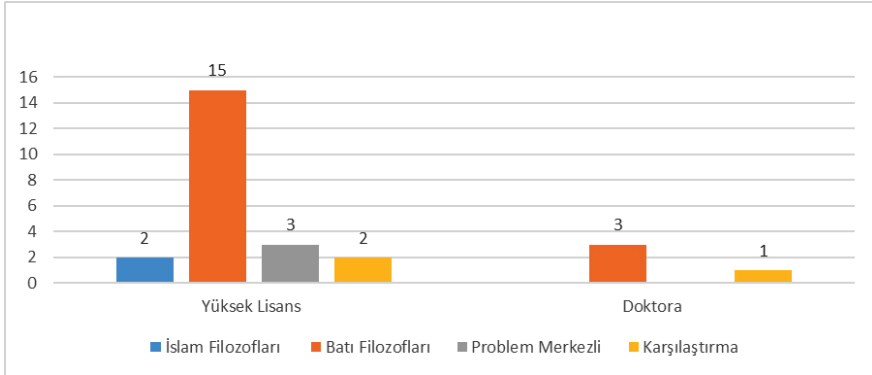
33 Bu karşılaştırmaların ikisinde de Gazzâlî bulunmaktadır. Tezlerin biri, Gazzâlî'nin *el-Mustasfa* adlı eseriyle Ebü'l-Hüseyn el-Basrî'nin *el-Mutemed* adlı eserini, diğeri ise yine Gazzâlî'nin *el-Mustasfa*'sı ile Ebü'l-Usr el-Pezdevî'nin *Usûl-i Pezdevî* adlı eserini konu edinmişlerdir.

34 Mukaddimat-ı erbaa literatürü çerçevesinde hazırlanmıştır.

Grafik 15. İlahiyat Fakültesi Dışındaki Bölümlerde Yapılan Tezler

Felsefe bölümlerindeki 22 yüksek lisans çalışmasının 2'si İslâm filozoflarıyla,³⁵ 3'ü problem merkezli,³⁶ ikisi karşılaştırma,³⁷ diğerleri de batı filozoflarını konu edinen çalışmalardır.³⁸ Doktora tezlerinin 3'ü kişi merkezli,³⁹ 1'i ise karşılaştırmalı olarak çalışılmış tezlerdir.⁴⁰

Grafik 16. Felsefe Bölümlerinde Yapılmış Tezlerin Dağılımı

35 İki tez de İbn Sînâ ile ilgilidir.

36 Bu tezlerden biri kötülük sorununun tasarım deliliyle biri de faşizm ile ilişkisini, diğeri ise felsefi açıdan kötülük sorununu ele almıştır.

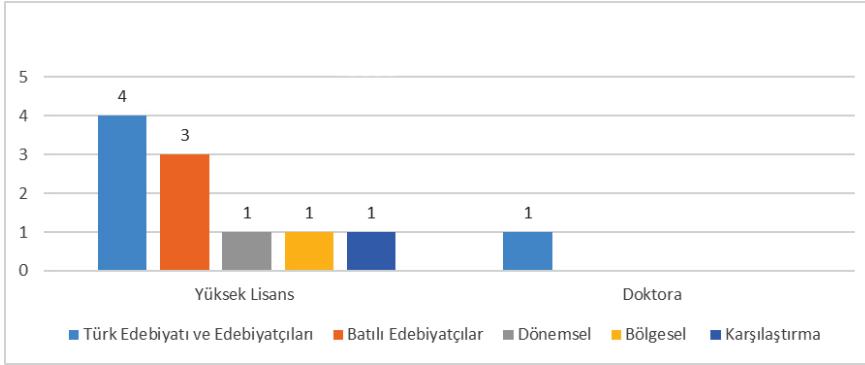
37 Anselm-Ockhamlı William, Augustinus-Spinoza,

38 Platon, Stoa Felsefesi (Seneca), Origenes, İbn Meymun, Rousseau, Kant (2 tez), Schelling, Schopenhauer (2 tez), Arendt (4 tez) ve Hick üzerine yapılmıştır.

39 Leibniz, Hannah Arendt ve Schelling üzerine yapılmış çalışmalardır.

40 Augustinus-Kant-Nietzsche'nin birlikte ele alındığı tezdır.

Birkaçı hariç, Batı dilleri ve edebiyatı alanlarını dışarıda tutarak yaptığımız çalışmada, edebiyat bölümünde 10 adet yüksek lisans, 1 adet doktora tezine ulaşılmıştır. Yüksek lisans tezlerinin 3'ü Batılı Edebiyatçılar, 4'ü Türk edebiyatçıları olmak üzere 7'si kişi merkezli,⁴¹ 1'i dönemsel,⁴² 1'i karşılaştırmalı ve 1'i de bölgesel⁴³ olarak yapılan çalışmalardır. Tek doktora tezi ise başlangıçtan 1950'ye kadar Türk romanında kötülük sorununu ele alan kitap olarak da basılmış bir çalışmadır.

Grafik 17. Edebiyat Bölümünde Yapılan Tezlerin Dağılımı

Ulaşabildiğimiz mevcut çalışmalar hakkında bazı tespit ve sorunları dile getirerek bir değerlendirme yapmak faydalı olacaktır.

1. Kötülük sorunu, sadece akademik düzeyde ele alınan bir mesele değil, aynı zamanda popüler alanda da dikkat çekmektedir. Ayrıca sadece felsefi alanda değil, kelâmdan din eğitimi, edebiyat ve güzel sanatlar alanından din sosyolojisine kadar birçok alanda çalışılmış bir konudur.
2. Yapılan çalışmaları, her ne kadar yılları esas alarak yapmamış olsak da, tüm alanlardaki çalışmaların bugünden geriye doğru azaldığını söylemek mümkündür. Bunda da özellikle üniversitelerin sayısının, kitap basım imkânlarının artması gibi birçok etkenin rol oynadığı söylenebilir. Son yıllarda kötülük sorununa dair çalışmaların her alanda arttığını gözlemlemek mümkündür.

41 Bunlar José Saramago, Voltaire, Charles Dickens, Namık Kemal, Yusuf Atılgan, Cahit Zarifoğlu, Ece Ayhan'ın eserleri çerçevesinde yapılmış tezlerdir.

42 Konu, Tanzimat Dönemi romanları çerçevesinde işlenmiştir.

43 Sibiryâ Türk Destanlarında kötülük konusu ele alınmıştır.

3. 46 telif kitabın %41 gibi önemli bir kısmı felsefî içeriklidir. Kelâmî içerikli kitapların sayısı da toplam içinde %24'lük oranla önemli bir yekûn tutmaktadır. Edebiyatla ilgili olan eserler %12, tefsir ile ilgili eserlerin toplam içindeki oranı da yine %12'dir. Geriye kalan kısım ise diğer alanlarda yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. 56 çeviri kitabın %71'ini felsefî, %16'sını ise edebî içerikli eserler oluşturmaktadır. Geriye kalan %13'lük oran ise diğer alanlar arasında paylaşılmaktadır. Bu durum, kötülük sorununun belli bir alanla sınırlandırılmasının doğru olmadığını, aksine birçok boyutunun olduğunu göstermektedir. Bu konuda çalışma yapacak olanların kötülük sorununun bu çok boyutluluğunu göz önünde bulundurmadan nitelikli bir çalışma ortaya koymalarının mümkün olmayacağını farkında olmalarını gerektirmektedir.
4. Telif edilen kitap sayısının çeviri kitap sayısından az olması da dikkate alınması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Elbette ki tercüme kültür hayatının vazgeçilmez önemli unsurlarından biridir. Ancak tercümelemlerle birlikte bir taraftan da inşâî metinlerin oluşturulması, bir kültürün özgünlüğünü koruması açısından çok kıymetlidir.
5. 293 telif makalenin içinde felsefî eserlerin oranı %44 iken, kelâm %26, edebiyat %12'dir. 78 çeviri makalenin %58'ini felsefî, %36'sını ise kelâmî içerikli makaleler oluşturmaktadır. Bu veriler bize, kötülük sorununun doğası gereği, en çok felsefî ve kelâmî sahada tartışma konusu yapıldığını göstermektedir. Çünkü kötülük sorunu, felsefe ve kelâmın temel tartışma konularından birini oluşturmaktadır.
6. Nicelik açısından telif kitapların çeviri kitaplardan az olmasına rağmen, telif makalelerin çeviri makalelerin neredeyse dört katına yaklaşması olumlu bir sonuçtur.
7. Kötülük sorunu ve teodise üzerine en fazla İlahiyat Fakültesi'nde, sonra ise Edebiyat Fakültesi'nde tez yapılmıştır.
8. Tezlerin tamamına bakıldığında, en ciddi sorunlardan biri *tekrar* meselesidir. Örneğin İbn Sînâ, biri doktora olmak üzere, 9 tezde çalışılmış bir isimdir. İbn Sînâ üzerine yazılan tezlerden 3'ü din felsefesi, 5'i İslâm felsefesi, biri ise felsefe bölümlerinde çalışılmıştır.
9. Batılı filozoflar hakkında yapılan çalışmaların yetersizliği de dikkat çekicidir. Örneğin Platon, Aristoteles, Plotinos üzerine çok az çalışma bulunmaktadır. Oysa bu filozoflar hem Batı hem de İslâm filozoflarını ciddi bir şekilde etkilemişler ve onların konuya yaklaşımlarının yönünü de belirlemişlerdir. Ayrıca özellikle XVII. yüzyıldan sonra Batılı filozofların birçoğu, kötülük sorununu İlk Çağ filozoflarının aksine, birincil bir sorun olarak görmüşlerdir. Bu değişimin tarihsel, kültürel, özellikle de felsefî ve teolojik nedenlerinin ortaya konulması elzem görünmektedir.

10. Kelâm ve İslâm felsefesi alanında ciddi bir literatürün bulunduğu, ancak çalışmaların yetersiz olduğu veya tekrara düşüldüğü görülmektedir. Oysa konuyla ilgili Gazzâlî'nin *leyse fi'l imkân ebdau mimma kân* (mümkün dünyaların en iyisi/olmuş olandan daha iyisi mümkün değildir) şeklinde dile getirdiği bir teodise türü bulunmaktadır. Gazzâlî'nin bu ifadesi üzerine, XII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar devam eden çok canlı tartışmalar yapılmıştır. Bu tartışmalar, çok önemli bir eleştiri ve reddiye kültürünün oluştuğunu ve ciddi bir yankı uyandırdığını da göstermektedir. Bu süreçte Semhûdî, İbn Müneyyir, Bikâî, Suyûtî gibi birçok âlimin konuyla ilgili çeşitli eserler yazmış olması, bu yankının boyutunu gösterir niteliktedir. *Leyse fi'l imkân* üzerine yapılan bu tartışma, *Tehâfütler tartışması* gibi bir tartışmayı doğurmuş ve bazı âlimler, Gazzâlî'nin düşüncelerini destekler nitelikte, bazıları da onu eleştiren metinler yazmışlardır. Ancak bu tartışma, maalesef hak ettiği ilgiyi son zamanlara kadar görememiştir. Oysa bir proje ile tüm metinlerin tahkik, tercüme ve incelemesi yapılabilir, yapılması da elzemdir.
11. İslâm filozoflarından Meşşâî filozofların sıkça çalışıldığı, ancak İsrakî gelenek ve Endülüs'teki filozofların ise neredeyse hiç çalışılmadığı görülmektedir. İslâm düşüncesinin XIII. yüzyıldan günümüze kadar devam eden sonraki süreç içerisinde yaşayan düşünürlerin görüşlerinin de ortaya çıkarılması gerekmektedir.
12. Felsefe bölümlerinde kötülük sorununu çalışanların azlığı dikkat çekmektedir. Bu durum, sorunun teolojik tarafının olması hasebiyle, tartışmanın daha çok İlahiyat/din felsefesi alanına bırakılmış olmasıyla açıklanabilir.
13. İslâm felsefesi alanındaki çalışmaların yetersizliği de kötülük sorununun daha çok din felsefesiyle ilgili bir sorun olduğu düşüncesinden kaynaklanmış olması kuvvetle muhtemeldir.
14. Karşılaştırma yoluyla yapılan tezlerin sayısı, önemli olmakla birlikte yeterli değildir. Karşılaştırmalı tezlerin yapılmasının İslâm düşüncesinin Yunan düşüncesinden nasıl etkilendiğini, Batı düşüncesini ise nasıl etkilediğini ortaya koymak açısından son derece önemlidir.
15. Cumhuriyetin 100. yılına yaklaşıldığı bu dönemlerde tüm bilim dallarının bir asırlık literatürünün ortaya çıkarılması elzem görünmektedir.⁴⁴ Çünkü Türkiye'nin bir asırlık geçmiş tecrübesinde nelerin yapıldığını görmek, nelerin yapılması gerektiğini de gösterecektir.

44 Din Felsefesi üzerine kitap olarak basmayı düşündüğümüz bir bibliyografya çalışmamız son aşamasındadır.

Türkçede Kötülük Sorunu ve Teodiseye Dair Bibliyografya -Analitik Bir Değerlendirme-

Hakan HEMŞİNLİ

Öz

Bibliyografik çalışmaların akademik hayatta çok önemli bir yerinin olduğu gerçektir. Kötülük sorunuyla ilgili herhangi bir çalışmanın olmaması, bu çalışmanın ortaya çıkmasının temel saiki olmuştur. Bu çalışmada, Türkiye’de kötülük sorunu ve teodise konusuna dair Türkçe olarak yazılmış tüm çalışmalar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede bibliyografya, temel olarak üç ana başlığa ayrılmış ve bu başlıklara göre çalışmalar tasnif edilmiştir. Birinci kısımda telif ve çeviri kitaplar; ikinci kısımda ise telif ve çeviri makaleler ve üçüncü kısımda ise yüksek lisans ve doktora tezlerine odaklanılmıştır. Bibliyografyaya eklenen kitap ve makaleler, felsefe, edebiyat, kelâm, fıkıh, tefsir, sosyoloji, psikoloji vb. alanlar açısından değerlendirilmiş ve grafikler yoluyla aktarılmaya çalışılmıştır. Yüksek lisans ve doktora tezleri ise hem fakülteler hem anabilim dalları hem de bilim dalları açısından taksim edilmiş ve aynı şekilde grafikler yoluyla sunulmuştur. Çalışmanın temel amacı, hem kötülük sorunu ve teodiseyle ilgili bugüne kadar yapılmış çalışmaların ortaya çıkarılması hem de bundan sonra yapılacak çalışmalar için tekrara düşülmemesi ve bu sahada çalışmayı düşünenlere kolaylık sağlamasıdır. Özellikle akademik alanda yapılan çalışmaların ele alındığı bu makalede, eserler yazarlarının isim sırasına göre alfabetik olarak tasnif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Felsefesi, Kötülük Sorunu, Teodise, Bibliyografya.

Bibliography on the Problem of Evil and Theodicy in Turkish -an Analytical Evaluation-

Hakan HEMŞİNLİ

Abstract

It is a fact that bibliographic studies have a very important place in academic life. The absence of any study on the problem of evil has been the main reason for the emergence of this study. In this study, all the works written in Turkish about the problem of evil in Turkey and theodicy were tried to be addressed. In this context, the bibliography has been basically divided into three main topics and the works have been classified according to these topics. The study focuses on copyright and translation books in the first part, copyright and translation articles in the second part, and master's and doctoral theses in the third part. The books and articles added to the bibliography have been evaluated in terms of fields such as philosophy, literature, kalam, fiqh, tafsir, sociology, psychology etc. and tried to be shown through graphics. Master's and doctoral theses, on the other hand, have been divided in terms of both faculties, departments and branches of science and have been also presented in graphics. The main purpose of the study is both to reveal the works that have been done so far on the problem of evil and theodicy, and not to be repeated for the works to be done after that, and to provide convenience to those who are thinking of working in this field. In this article, which discusses studies in the academic field in particular, the works are classified alphabetically in the order of their authors' names.

Keywords: Philosophy of religion, Problem of Evil, Theodicy, Bibliography.

